

Sverigekontakt

EN TIDNING FÖR ALL VÄRLDENS SVENSKTALANDE Nr 1 • MARS 2007

Carl von Linné – 300 år
Porträtt av Per Krafft d.ä., 1774 © KVA.

Internationell sommarkurs i svenska på Tjörn, 29 juli – 18 augusti 2007

Arrangörer: Riksföreningen Sverigekontakt och Billströmska folkhögskolan på Tjörn.

Kursort: Billströmska folkhögskolan www.billstromska.fhsk.se ligger i den idylliska jordbruksbygden Tyft, nära Källekär mitt på ön Tjörn, 60 kilometer norr om Göteborg.

Stadier: Elementärkurs, fortsättningskurs och avancerad kurs.

Kursinnehåll: Svenskundervisning 4 – 6 timmar om dagen. Dessutom föreläsningar, studiebesök och exkursioner med tonvikt på språk, kultur och samhällsliv på Tjörn och i Bohuslän.

Friluftsliv: Goda möjligheter till bad i Skagerrak, cykling på Tjörns fina cykelvägar mm.

Kursavgift: 10 000 SEK för enkelrum utan egen dusch och toalett, 11 000 SEK för enkelrum med egen dusch och toalett. Önskemål om rumskategori kommer att tillgodoses så långt som möjligt. Studenter från östra Europa kan ansöka om nedsättning av kursavgiften. Kursavgiften täcker svenskundervisning, läromedel, föreläsningar, studiebesök, exkursioner, logi och alla måltider.

Sista ansökningsdag: 15 juni 2007. Läs mer om kursen, vad tidigare deltagare sagt och se deltagarnas bilder på vår hemsida www.sverigekontakt.se Där laddar du också ner ansökningsformuläret som skall skickas med post till Riksföreningen Sverigekontakt, Box 53 066, SE-400 14 Göteborg.

Si.
Svenska institutet
firar Linné
300 år

Möt jubilaren Carl von Linné!

I denna nya skrift skildras hans liv och verk välskrivet, överskådligt och med fina illustrationer. Välj mellan nio olika språkversioner; engelska, franska, japanska, kinesiska, nederländska, ryska, svenska, spanska eller tyska. 44 sidor.

Jubileumspris: 59 kr.

Om Linné på nio språk

Beställ på www.swedenbookshop.com Läs mer om Carl von Linné på www.linnaeus300.com

Bakgrundsfoto: www.imagebank.sweden.se © Edvard Koinberg

Från Dicksonsgatan

Ingen har väl missat att vi i år firar 300-årsjubileum av Linnés födelse. ”Gubben på hundralapparna”, säger de unga. Vi som är lite äldre och växte upp med floran som en ständig följeslagare har ett mera personligt förhållande till Carl von Linné – eller Linnæus som han kallades i den lärda världen. Latinet var det rådande språket inom vetenskapen, till den grad att forskarnas egna namn fick en latinsk form.

Det var just vid den här tiden som svenskan började tas i bruk mera allmänt inom den vetenskapliga litteraturen, åtminstone om den i första hand var avsedd att läsas av svenskar. I internationella sammanhang fortsatte man att förlita sig på det allmänt gångbara latinet.

Det var Kungliga Vetenskapsakademien som gick i bräsch för svenskan. När denna akademi inrättades år 1739, fattade man det viktiga beslutet att hålla sina interna förhandlingar på svenska och att offentliggöra sina rön på svenska i akademiens egen skriftserie. Det var egentligen på det viset ett så småningom väl fungerande svenskt fackspråk tog form. En drivande kraft i akademien var just Linné; bl.a. var han dess förste preses, dvs. ordförande. En annan viktig roll spelade boktryckaren Lars Salvius, som ansvarade för utgivningen av Vetenskapsakademiens Handlingar. Han strävade efter ordning och konsekvens i sina tryckta produkter och kom att i all tysthet utöva ett starkt inflytande på språkutvecklingen.

Linné och de andra svenska vetenskapsmännen (det var alltid män på den tiden) var inte alltid så glada över kravet på svensk språkform. De hade mycket lättare att skriva sitt väl invanda latin, då de skulle formulera sig kring mer eller mindre komplicerade ting och kände att de saknade väl definierade svenska ord och uttryck som täckte vad de ville förmedla. Men de strävade på, och övning ger som bekant färdighet.

Man kan säga att situationen på sätt och vis var den motsatta jämfört med hur det är idag. Tack vare Linné m.fl. har vi ett väl inarbetat offentligt språk, som inte minst gör det möjligt att behandla vad som helst på väl fungerande sakprosa. Det som man alltså kunde ifrågasätta på 1700-talet har blivit verklighet, men nu hotas den väl upparbetade svenskan inom många vetenskapsgrenar, eftersom deras företrädare hellre vill vara internationella och skriva på ett språk som uppfattas som internationellt. Det finns mycket att säga om detta, men det får bli i ett sammanhang där frågan kan göras full rättvisa.

Det är naturligtvis inte i första hand

Linnés banbrytande insatser på det språkliga området som gjort honom världsberömd. För de flesta är han den store blomsterkungen, med den efter honom själv uppkallade linnean som älskingsblomma. Hans grundläggande vetenskapliga insats beskrivs i detta nummer av tidningen av en verklig specialist, Gunnar Weimarck, professor emeritus och prefekt för Göteborgs botaniska trädgård 1983–2000. Vi räknar med att återkomma till Linné under jubileumsåret.

I övrigt innehåller tidningen, som ni ser, lite av varje. Såsom medlemstidning har den givetvis en viss slagsida åt föreningens egna angelägenheter. Ett viktigt och årligen återkommande inslag är årsredovisningen. Vi har ju valt modellen att kalla till årsmöte genom vår medlemstidning och samtidigt redogöra för det gångna verksamhetsåret. Så är det i år också. Som ni ser har lokalföreningen i Malmö-Lund inbjudit till årsmöte i Skåne. Vi ses alltså i Malmö fram i maj.

Det är mycket glädjande för oss som varit delaktiga i styrelsearbetet och det operativa dagliga arbetet att kunna konstatera att föreningen lyckats åstadkomma en hel del också under år 2006. Det goda resultatet framstår ännu klarare om man sätter det i relation till de resurser vi har, som trots allt är tämligen begränsade. Vi har under åren utvecklat en teknik att vara kostnadseffektiva, men framför allt bottnar våra framgångar i medlemmarnas delaktighet och hängivna arbete. Medlemmarnas idériedom resulterar ibland i spektakulära projekt, andra gånger snarare i långsiktigt genomförda förbättringar. Båda delarna är betydelsefulla och kommer föreningen till godo.

Ofta är det lokalföreningarna som ligger bakom. Som exempel på den förstnämnda typen av initiativ kan vi nämna den utställning som Västerviks lokalförening förberedde under en stor del av förra året och som öppnades i slutet av januari i år inför en imponerande (och imponerad) skara besökare och med god bevakning från medierna. (Evenemanget beskrivs på annan plats i tidningen.) Det är också signifikativt för föreningens goda anda, att ett stort antal medlemmar i andra lokalföreningar hade sökt sig till Västervik för att närvara vid själva invigningen.

Ett annat exempel på medlemmarnas uppfinningsriksomhet är den systematiska genomgång av gamla fotografier som Göteborgs lokalförening nu genomfört. I våra gömmor på Dicksonsgatan har ett mycket stort antal delvis unika bilder förvarats, som tillsammans utgör en väsentlig dokumentation, men som hittills mest varit en belastning, då ingen haft någon riktig överblick över allt som fanns. Nu har det skapats ordning, och

allt tyder på att man i dessa samlingar kan göra många intressanta fynd. Detta får ge sig så småningom, men för tillfället kan vi konstatera att det är ett fantastiskt arbete som utförts.

När det gäller vår anställda personal har vi däremot drabbats av en jobbspot. Katarina Norheim, som länge och framgångsrikt hållit kontroll över vår ekonomi, har funnit det svårt att fortsätta som hittills. Hon har små barn att ta hand om och måste finna en lösning som fungerar bättre för familjen. Det är inte lätt att få tag på någon med Katarinas kvaliteter, men vi får göra vårt bästa och vara tack samma för de år Katarina stått till förfogande.

På personalsidan måste vi också förhålla oss till det faktum att Kerstin Sundborn aviserat att hon inom en överskådlig framtid tänker återopa uppnådd pensionsålder och lämna sin arbetsplats på vårt kontor åt någon annan. Allt sådant här hör till en naturlig utveckling, men vi har varit bortsökta ett tag, både med kontinuitet och kvalitet. Nu kan det bli en övergångsperiod som kräver lite extra eftertanke.

Vi inledde med att påminna om Linnéjubileet. Ett annat jubileum, som åtminstone den ene av oss båda som undertecknar detta är angelägen att påminna om, är blygsammare i fråga om tidsutdräkten men avsevärt viktigare för föreningen. Det är i dagarna ett år sedan den nuvarande generalsekreteraren tillträdde sin tjänst, med allt vad detta har inneburit. En sak som i sammanhanget kan vara värt att understryka är generalsekreterarens förhållande till tidningen. Det har av hävd ingått i generalsekreterarens uppgifter att ansvara för tidningen, inklusive att fungera som ansvarig utgivare. Under det interregnum som rätt har ordföranden ryckt in i den funktionen, men nu återgår vi till den normala ordningen.

Föreningens alla medlemmar och andra som läser detta önskas en god fortsättning på året. Gubben på hundralappen kommer säkert att korsa våra spår då och då.

*Bo Ralph
ordförande*

*Lars Björkman
generalsekreterare*

Tidning utgiven av Riksföreningen Sverigekontakt. 94:e årgången. Besöksadress: Dicksonsgatan 6. Postadress: Box 53066, SE-400 14 Göteborg. Tel. 031-81 86 50. Telefax 031-20 99 02. e-post info@sverigekontakt.se. Postgiro 4 05 80-3. Bankgiro 420-5670. Ansvarig utgivare: Lars Björkman. För ej beställda manuskript kan redaktionen ej ikläda sig ansvar. Lösnummer pris 7:50.

Mediaprint Uddevalla AB, 2007

Årsmöte 2007 i Malmö

Riksföreningen Sverigekontakt hälsar sina medlemmar välkomna till årsmöte i Malmö lördagen den 12 maj, där Malmö-Lunds lokalförening fått ansvar för arrangemangen. Vi hoppas på soligt och lagom varmt försommarväder.

Malmö

Malmö har i modern tid genomgått stora förändringar. Från att ha varit en typisk industristad dominerar idag verksamheter inom handel och tjänstesektor. Även utbildningssidan har utvecklats mycket, senast genom tillkomsten av Malmö Högskola, som räknar över 20 000 studerande.

Även själva stadsbilden förändras. Det tidigare landmärket, den 140 m höga bockkranen på Kockums varv, är borta och här reser sig istället ett av Europas högsta bostadshus Turning Torso mitt i en ny stadsdel av modernaste arkitektur – Västra hamnen – där alla lägenheter har havsutsikt. Vi får tillfälle att bekanta oss med detta område under söndagens sightseeing. I anslutning till stadsdelen ligger också den nya lärarhögskolan, där vårt årsmöte äger rum.

Man kan inte heller undgå att lägga märke till arbetet med Citytunneln, som pågår på flera håll i staden, inte minst vid Malmö Centralstation. Tunneln skall rationalisera tågtrafiken i regionen och även förbindelsen över Öresundsbron.

Lördagen den 12 maj

Vi räknar med att de flesta tillresande årsmötesdeltagarna anländer till Centralstationen. Här är också ändhållplats för flygbussen från Sturups flygplats. Vi har med hänsyn härtill gjort förbokningar (se nedan) på det närbelägna mellanklasshotellet First Hotel Jörgen Kock, beläget c:a 300 m från Centralstationen. Helt nära ligger också stationen för långlinjebussarna typ Swebus. P-hus finns intill hotellet.

Årsmötet

Lärarhögskolan med sina grönskimrande glasfasader ligger på andra sidan den inre hamnbassängen mitt emot det ståtliga gamla huvudpostkontoret vid Skeppsbron. Högskolan når man lättast via en träbro, som leder över den gamla hamnbassängen.

Alla är välkomna till Lärarhögskolan kl. 13.30 för att lyssna till en presentation av det aktuella Malmö samt av lärarhögskolan och dess verksamhet. Sedan blir det tid för att dricka kaffe samt bekanta sig med den imponerande byggnaden. Vi håller oss helt på entréplanet. Dock kan man ta hissen upp till översta

Västra hamnen.

våningen, som helt fylls av ett offentligt bibliotek. Härifrån har man en utmärkt utsikt över grannskapet.

Årsmötet börjar kl. 15.00 och på dagordningen står följande frågor:

- Upprop av röstberättigade ombud och fastställande av föredragningslistan
- Behandling av inkomna motioner
- Överstyrelsens verksamhetsberättelse, föreningens bokslut och revisorernas utlåtande
- Frågan om ansvarsfrihet för styrelsen
- Val av ledamöter och suppleanter i överstyrelsen
- Val av revisorer och revisorssuppleanter
- Val av valberedning
- Utlandsmedlemmarnas punkt

Årsmötesmiddagen

Denna intas kl. 19.00 på restaurang Översten i kvarteret Kronprinsen, Rege-mentsgatan 52. Närmare information om hur man tar sig dit ges vid årsmötet. Det blir en Skåne-anknuten meny med välkomstdrink, tre rätters middag, måltidsdrycker och kaffe, allt till det rimliga (inte sant!) priset av kr 375. Kom i god tid – hissens kapacitet är begränsad.

Lärarhögskolan.

Söndagen den 13 maj

Vi gör en bussutflykt till ett antal sevärdheter i sydvästra Skåne enligt följande preliminära program:

Start från hotellet kl. 9.30 med första uppehåll i Jakriborg, uppmärksammat för arkitektur och samhällsplanering. Därifrån går färden till Dalby, som har Nordens äldsta bevarade stenkyrka. Den första kyrkan byggdes 1060, bl.a. som klosterkyrka för munkar. Därefter passerar vi Genarp med en vacker renässanskyrka. 3 km längre fram ligger Håckeberga slott på en holme i Håckebergsjön. Det nuvarande slottet byggdes på 1800-talet i fransk renässansstil. Färden ställs därefter söderut till Svaneholm, som är en fyrängad renässansborg från 1530-talet. Slottet ägdes en tid av Rutger Macklean, som gjorde sig känd genom införandet av enskiftet. Här finns ett hembygdsmuseum.

Ett av Skånes vackraste slott är Ska-bergsjö, som delvis uppfördes på 1600-talet. Det ändrades på 1800-talet efter ritningar av den skånske arkitekten Helgo Zettervall. Slottet omges av en vacker trädgård och park med avenbokhäckar

Efter färd genom (hoppas vi) nyutslagen bokskog kommer vi till Torup, det sista slottet vi får se, som har anor från 1500-talet. Efter försvenskningen har det ägts av bl.a. sju svenska generalguvernörer och guvernörer, alla kända från den skånska och svenska historien. Egendomen övertogs år 1954 av Malmö kommun och används idag för rekreation. Sedan vi promenerat i parken åker vi till Västra hamnen i Malmö, där lunch väntar c:a kl. 13.00 på restaurang Torso Twisted.

Efter lunchen ges möjlighet att gå omkring i Västra hamnen för att se hur det

gamla varvsområdet fyllts med intressant arkitektur och fina promenadstråk, t.ex. Sundspromenaden längs havet. Åter vid hotellet senast kl. 15.00.

Totalpris inkl. lunch kr 250.

Hotell

Ett antal rum har preliminärbokats för såväl fredag natt som lördag natt på tidigare nämnda First Hotel Jörgen Kock, Jörgen Kocksgatan 3. Priset inkl. moms och frukost är för enkelrum kr. 600/natt och för dubbelrum kr. 800/natt.

Ring själv och beställ rum senast den 9 april. Därefter garanteras inte att ovan nämnda villkor gäller. Tala om att det gäller Riksföreningen Sverigekontakt, bokningsreferens RIKS110507. Telefonnummer är 040 – 10 18 00.

Information

Önskas ytterligare information angående de praktiska arrangemangen, kontakta Torsten Nilsson (046 – 211 82 40) eller Gunnar Fjellander (040 – 93 16 67).

Valärenden inför årsmötet anmäles till valberedningen
c/o Liss Surtevall, Lasarettsparken 3 A, 614 32 Söderköping, tel. 0121-21 864

Anmälningssblankett

Insändes till Riksföreningen Sverigekontakt, Box 53066, 400 14 Göteborg senast den 20 april 2007

Namn

Adress

Postadress Tel:

E-postadress

Önskar delta i årsmötet antal personer

Önskar årsmötesmiddag antal personer

Önskar delta i söndagens bussutflykt antal personer

Till dem som läser kompletterande svenska

Lägergården Sparreviken drivs av KFUK-KFUM och ligger nära Ljungskile där skog och hav möts vid en vik i Hakefjorden i Bohuslän. Där ordnas flera olika sommarläger för barn och ungdomar mellan 9 och 16 år. Aktiviteter som segling, paddling, friluftsliv, lekar, sång, musik, lägerbål står på programmen.

Riksföreningen Sverigekontakt vill även i år bjuda på kursavgiften för upp till 5 barn eller ungdomar som läser kom-

pletterande svenska i utlandet. Meningen är att deras svenska skall tränas i umgänget med andra som bor i Sverige och att de samtidigt skall få lära känna den underbara svenska sommarnaturen och ha riktigt roligt förstås.

Gå in på hemsidan: www.sparreviken.se och välj ut en passande kurs. Formulera sedan ett ansökningsbrev och sänd det till info@sverigekontakt.se

Stipendium till folkhögskola

Två gånger om året brukar Riksföreningen Sverigekontakt i samarbete med olika svenska folkhögskolor erbjuda 6–8 studerande från andra länder plats för studier i svenska vid en folkhögskola under en höst- eller vårtermin. Folkhögskolan står för undervisning, kost och logi medan Sverigekontakt ger den studerande ett stipendium för övriga utgifter under terminen. Resan till och från skolan bekostas av den studerande själv.

Stipendierna brukar oftast ges till ungdomar från centrala och östra Europa där möjligheterna är små att finansiera studier i Sverige. I första hand är Sverigekontakts stipendier avsedda för dem som ej bedriver akademiska studier i det svenska språket. Sådana studerande skall i första hand vända sig till Svenska Institutet. Ansökningsformulär kan laddas ner från vår hemsida www.sverigekontakt.se

För studier under höstterminen 2007 är sista ansökningsdag den 15 april.

Överstyrelsens årsberättelse för 2006

Årsmötet 2006 hölls i Chalmersska huset i Göteborg, lördagen den 13 maj. SEB ställde välvilligt lokalerna till förfogande. I årsmötet deltog ett 60-tal medlemmar.

Överstyrelsens verksamhetsberättelse diskuterades, bokslutet godkändes och ansvarsfrihet beviljades. Ordföranden påminde om att de tidigare styrelseledamöterna Lars Ljungmark och Göran Huss, som gjort viktiga insatser för föreningen, hade gått bort sedan det förra årsmötet.

Regeringen hade tidigare meddelat att den inte längre ville utse ordförande i föreningen, eftersom detta inte ansågs vara en politisk fråga. Därigenom hade en stadgeändring blivit nödvändig. Denna hade godkänts en första gång vid årsmötet 2005 och bekräftades nu av årsmötet 2006, varigenom den har vunnit laga kraft. Överstyrelsen förrättar nu val av ordförande, och dennes mandatperiod är tre år.

Överstyrelsens förslag att förlänga nuvarande ordföranden Bo Ralphs mandattid från dess utgång i och med 2006 fram till årsmötet 2007 bifölls.

Den mångåriga styrelseledamoten och tillika hittillsvarande vice ordföranden Gunnar Fjellander hade av sagt sig vidare ledamotskap. Han avtackades av ordföranden och fick motta föreningens förtjänsttecken. Torsten Nilsson från Lund föreslogs som ersättare och invaldes i överstyrelsen.

Val förrättades och överstyrelsen fick följande sammansättning:

Ordförande

Professor Bo Ralph

Ordinarie ledamöter

Universitetslektor

Ulla Berglindh, Göteborg (vice ordförande)

Översättare

Aimée Delblanc, Stockholm

F. rektorn

Angela Falkengren, Göteborg

Direktör

Lars E. Gossner, Vessigebo

Kyrkoherde em.

David Holm, Stockholm

Bankdirektör

Gustaf Hultbom, Uppsala

Rektor

Lena Högbäck Nimhed, Västervik

F. universitetslektorn

Sune Johansson, Hindås

Fil. lic.

Torsten Nilsson, Lund

Leg. läkare

Roland Rundgren, Hägersten

F. rektorn

Rolf Wallgren, Kållekärr

Suppleanter

Direktör

Ingemar Bjerkander, Lerum

Avdelningsdirektör

Brittmari Ekholm, Uppsala

Folkhögskollärare

Gunilla Forsman, Myggenäs

Fil. dr.

Gunvor Flodell, Umeå

Universitetsadjunkt

Viktor Hennius, Västerås

Gymnasielärare

Pauliina Mantsinen, Lahti

F. banktjänstemannen

Arne Nilsson, Falsterbo

Ingenjör

Sven-Olof Nilsson, Västervik

Direktör

Lars Rosén, Trollhättan

Administrativ chef

Lars Sköld, Skogås

Fru

Marianne af Uhr, Uppsala

Till revisorer valdes Klas Björnsson och Lars Olof Jonasson med Charlotte Börjesson och Håkan Jarkvist som suppleanter, samtliga från Göteborg.

Valberedningen bestående av Ingrid Ansebo, Göteborg, Britt Grundström, Malmö och Liss Surtevall, Söderköping omvaldes för ytterligare ett år.

Vid överstyrelsens konstituerande sammanträde utsågs Ulla Berglindh till ny vice ordförande, och Gustaf Hultbom åtog sig att fortsätta som skattmästare. Arbetsutskottet fick följande sammansättning: Bo Ralph som ordförande samt Ulla Berglindh, Angela Falkengren, Gustaf Hultbom och Sune Johansson. Överstyrelsen har under året sammanträtt 5 gånger och arbetsutskottet 6 gånger. Monika Wirkkala på Svenska Institutet har ständig närvarorätt vid överstyrelsens sammanträden.

Kansli

Föreningens kansli på Dicksonsgatan 6 har varit bemannat med den nye general-

sekreteraren Lars Björkman från den 1 mars samt den tidigare personalen Kerstin Sundborn, Gunnel Hedberg, Katarina Norheim och Peter Höglund. Av personalen har Lars Björkman och Gunnel Hedberg varit anställda på heltid och de övriga på deltid. Förra generalsekreteraren Lennart Limberg har arbetat med forskning kring föreningens historia som skall föreligga i tryck under 2008 – till föreningens 100-årsjubileum.

Vår medlemstidning har kommit ut med fyra nummer under året och en medelupplaga på 3200 ex. Layouthjälp och tryckning har skötts av företaget Media-print i Uddevalla, medan inplastning och distribution har ombesörjts av Falköpings Bokbinderi. Distributionen utomlands, dit ca 1/3 av tidningarna går, har utförts av SwissPost.

Nyutkomna böcker har presenterats i Sverigekontakt av olika skribenter. Beställningar av läroböcker från skolor i utlandet har ombesörjts av kansliet i samarbete med olika bokförlag. Ett antal

skolor återkommer regelbundet med stora beställningar. Bokbeställningar från enskilda medlemmar har gått via föreningens hemsida till Wettergrens och SundayBooks internetbokhandlare, och föreningen har finansierat utsändningarna.

Ekonomi

Under året har föreningens ekonomi fortsatt att utvecklas mycket positivt. En strikt ekonomisk styrning av utgifterna i kombination med en utmärkt konjunktur och effektiv förvaltning av föreningens fondtillgångar genom SEB:s Private Banking har lett till ökade tillgångar och möjligheter att genomföra många lyckade projekt i enlighet med våra målsättningar. Länsstyrelsen i Västra Götaland utövar tillsyn över hur tillgångarna i våra stiftelser sköts och har under året begärt och fått upplysningar om vår största fond – den som donerats av Rafael Mellin.

Föreningen äger fastigheten Dicksonsgatan 6 i Göteborg. Ett våningsplan renoverades år 2005. Ytterligare förbättringar har genomförts under året 2006 och kommer att följas av nya inför jubileumsåret 2008.

Skolor

Under vårterminen har paket med barn- och ungdomsböcker sänts ut till de ca 45 ordinarie svenska skolorna i utlandet. Under höstterminen sändes motsvarande bokpaket till de ungefär 70 svenska skolorna i utlandet som meddelar kompletterande svenska, de s.k. ”lördags-skolorna”. Böckerna i dessa paket har till stor del inköpts i slutet av den stora bokrean på Wettergrens bokhandel under våren. Dessutom har vi kunnat få utmärkta böcker till synnerligen låga priser från olika bokförlag. Särskilda bokgåvor har kunnat tas med vid besök i utlandet. På så sätt har vi kunnat skänka ytterligare böcker på svenska till den svenska skolan i Paris. En internationell skola i Kairo med flera svenska barn önskade ett starkt multilingvistiskt barnbibliotek och vi kunde donera en uppsättning särskilt utvalda barnböcker på svenska som en förälder tog med sig på återresan från Sverige.

Som vanligt har vi kunnat erbjuda svensklärare från olika länder, som kommit på besök till Sverige under sommaren, att besöka Dicksonsgatan och välja och ta med sig böcker från vårt bokbord. På så sätt kommer böcker ut till läshungliga barn och ungdomar utan att våra portokostnader behöver skjuta i höjden. Böckerna på bokbordet är antingen skänkta av våra medlemmar eller inköpta till låga priser.

Några lärare vid svenska skolan i Barcelona fick ett bidrag för att kunna delta i den nätverkskonferens för svenska sko-

Bo Ralph talar med besökande studerande från Joensuu.

lor som anordnades i Cypern. Den svenska skolan i Milton Keynes, England, som startades med mycket entusiasm och lite pengar, fick ett startbidrag från föreningen. Organisationen Svenska Mammor som regelbundet ordnar språkläger fick ett stöd till sitt sommarläger i Sölvesborg. Där fick barn från olika länder och i många fall med bara en svensktalande förälder umgås med andra barn och samtidigt träna sin svenska. Ett mindre bidrag går årligen till Svenska Utlandsskolors Förening.

Svenskundervisning

Sverigekontakts största insatser riktas mot den undervisning i svenska som bedrivs i olika former i många länder. Största delen av detta stöd begärs och går till de länder som omger Sverige. Ungefär 600 av våra medlemmar är just svensklärare och de flesta av dessa verkar i västra, centrala och östra Europa. Vi har tät kontakt med dem genom e-post och kan konstatera att det finns ett enormt intresse för svenskt språk, svensk kultur och svenskt samhälle. Riksföreningen Sverigekontakt försöker tillfredsställa detta intresse på bästa sätt, men mycket mer skulle kunna göras med ökade resurser. Läroböcker har under året bl.a. sänts till Polen, Ukraina och Brasilien.

Årets internationella sommarkurs i svenska genomfördes på Billströmska folkhögskolan på Tjörn och lärarna och hela uppläggningsen uppskattades enormt av de 25 deltagarna som kom från tio olika länder, av vilka de flesta från Tyskland och näst flest från Japan. De som kom från östra Europa kunde begära och fick nedsatt kursavgift.

Kortare kurser och föreläsningar för svensklärare har ordnats i Finland, Island, Polen och Tyskland vid ett dussintal tillfällen. Svensklärarna begär fler sådana föreläsningar än föreningen har möjlighet att engagera sig i, främst av

kostnadsskäl, trots att oftast inget arvode utgår utan bara ersättning för resor och uppehålle. Överstyrelsens ledamöter och andra medlemmar har bidragit till arbetet genom att medverka som föreläsare vid många tillfällen.

För att uppmuntra svensklärarna i sin gärning sände föreningen ut Göran Tunströms Juloratoriet i pocketupplaga till samtliga lärare som julklapp. Vi har fått många glada och tacksamma brev som bevis på att detta var ett uppskattat initiativ.

Stipendier

Sverigekontakt har fortsatt att administrera ett program med stipendiatplatser vid svenska folkhögskolor. Under vårterminen studerade sålunda 4 personer från Polen, 2 från Rumänien, 1 från Ryssland och 1 från Ukraina med stipendier från föreningen på följande folkhögskolor: Axevalla, Billströmska, Klarälvdalen, Sigtuna, Tärna (2 personer), och Åsa (2 personer). Under höstterminen studerade 4 personer från Polen, 2 från Rumänien och 1 från Sydkorea på Axevalla, Billströmska, Klarälvdalen, Mellansel, Tärna (2 personer) och Åsa folkhögskolor. I

Rektor Stefan Eriksson-Särnholm på Svenska Skolan i Paris tog emot en bokgåva.

samarbete med Göteborgs lokalförening inbjöds stipendiaterna att besöka Göteborg i november, varvid de togs om hand och inkvarterades av lokalföreningens medlemmar samt fick information om föreningen på kontoret.

Ett stipendium utgick också till en praktikant som undervisade i svenska i argentinska Oberá, där svenskättlingar fortfarande önskar upprätthålla kontakterna med Sverige och det svenska språket. En grupp ryska karelare fick bidrag för att studera svenska under sensommaren vid Framnäs folkhögskola i Piteå. Två ungdomar som var bosatta ute i Europa och vardera hade en svensk och en utländsk förälder fick bidrag för att delta i ett sommarläger i Sparreviken i Bohuslän.

Skolungdomsutbyte och andra aktiviteter

Föreningen bidrog till att en skolklass från Estland kunde besöka Lund och få ett "språkbad" bland jämnåriga som tidigare besökt dem i Estland. På samma sätt bidrog vi till att isländska skolungdomar kunde besöka en skola i Uddevalla.

Föreningen stödde utgivandet av en karta över svenskbygder i länderna öster om Östersjön – projektet "Den andra stranden". Svenskundervisningen i Budapest har också fått ett anslag. Andra smärre bidrag har lämnats för att stimulera kontakter med Sverige och det svenska språket.

Emigrantforskning

Forskningsprojektet Göteborgs-Emigranten har fortsatt sitt samarbete med Emigrantregistret i Karlstad. Den gemensamt utgivna databasen Emigranten Populär presenterades i vår monter på Bok & Biblioteksmässan i Göteborg och har blivit en stor framgång. Inkomsterna från försäljningen av denna CD har investerats i en digitalisering av emigrantagenten Bröderna Larssons brevarkiv, ett arbete som utförs av *Emigration och Historia* i värmländska Östmark. Hanteringen av skivan både i USA och i Sverige har skötts av Inger Clemensson.

Den av docent Lars Ljungmark påbörjade undersökningen om återvändande Amerikaemigranter från Haga församling i Göteborg har kunnat återupptas och har utvidgats. En forskare, Ewert Arwidsson, har kunnat anställas på heltid under fem månader, vilket kraftigt påskyndat och fördjupat arbetet. Han har assisterats av Ulla Setterberg och Anita Fyhr.

Projektledaren Lennart Limberg har under året varit engagerad i ett större internationellt arbete för att beskriva utvandringen från Norden under tiden fram till 1870. Ett besök kunde under sommaren göras på Migrationsinstitutet i Åbo.

Svensklärare från Finland kunde njuta av försommarvärmen i kansliets trädgård.

Per Clemensson har under året lett verksamheten med att inventera föreningens bildarkiv och förbereda digitalisering av detta. Medlemmar ur Göteborgs lokalförening har stått för en hän-given insats.

Lützenfonden

Stiftelsen Lützenfondens arbete har under året präglats av förberedelser inför Kapellets hundraårsjubileum 2007. Stiftelsens styrelse har bestått av ordföranden Oscar Ekman, med David Holm och Sune Johansson som representanter för Riksföreningen Sverigekontakt och med Lennart Limberg som suppleant. Sekreterare har varit Inger Schuberth i Bonn. Bidrag till verksamheten har erhållits från Oscar Ekmans stiftelse för Sverige i utlandet.

En stor jubileumsutställning förbereds på slottet i Lützen. Stiftelsens sekreterare har varit djupt involverad i dessa förberedelser och skött kontakterna med svenska samarbetspartner, såsom Livrustkammaren, Skokloster, Armémuseum, Uppsala Universitetsbibliotek och Kungliga Myntkabinettet. Tre möten har hållits i Lützen med en vetenskaplig referensgrupp till jubileumsutställningen. Dessutom förbereds en omgestaltning av den svenska utställningen på Minnesplatsen.

Sekreterarens stora forskningsprojekt rörande Minnesplatsens historia har under året i stort sett slutförts, och arbetet kommer enligt planerna att ges ut på Atlantis förlag 2007 under titeln *Lützen – på spaning efter ett minne*. Inger Schuberth har under året föreläst i Wrocław, Krakow, Poznan, Lützen, Frankfurt am Main, Göteborg och Tyft.

Den sedvanliga resan till Lützen den 6 november blev trivsamt med en kombination av föreningens medlemmar och en

trippelkvartett från Akademiska Kören i Göteborg. Färden gick över Berlin och Prag med historiska fördjupningar under bussresan. Det nyrenoverade Riksdags-huset i Berlin besågs under ledning av Lützens unge borgmästare, Maik Reichel, som även har säte i den tyska förbunds-dagen.

Lokalföreningarna

Sverigekontakts lokalföreningar i Sve-rige och Finland har under året stått för en mängd olika aktiviteter. En del har varit inriktade på de egna medlemmarna, medan andra har haft som syfte att upp-muntra till initiativ i föreningens intresse utomlands. Så har Stockholmsförening-en fortsatt stödja Svenska S:t Mikael's församling i Tallinn och prenumererat på en svensk tidning och två tidskrifter till kyrkans läsrum. Några andra exempel på initiativ som lokalföreningarna tagit föl-jer här.

Västerviks lokalförening kan som van-ligt se tillbaka på ett mycket innehållsrikt år. Genom egna fonder har man kunnat skicka Astrid Lindgrenböcker och kart-böcker till Gammalsvenskby i Ukraina och bokpaket till Hyvinge svenska skola i Finland. Bidrag har lämnats till Rågö kapellfond och till Aibolands museum i Estland. Mycket arbete har lagts ner på förberedelserna till utställningen "Behö-ver vi vårt svenska språk", som invigdes på Västerviks museum den 20 januari 2007, och på alla de föreläsningar, före-drag, musik- och dansuppvisningar som genomfördes i anslutning till utställningen.

Uppsala lokalförening har genomfört flera medlemsmöten med informativa fö-redrag; bl.a. har Leena Huss talat om språken i Sverige. Man har startat en grupp för att arbeta med medlemsvär-ning. Det är ju så att flera lokalföreningar uppvisar en rätt hög medelålder bland

medlemmarna, varför man gärna skulle vilja få fler medlemmar och samtidigt åstadkomma en förnyring för att kunna bedriva aktiv föreningsverksamhet också i framtiden.

I Malmö-Lunds lokalförening har man organiserat flera trevliga möten med kvalificerade föredrag med anknytning till Sverigekontakts verksamhet. Malmö-Lund har även stött en ukrainsk student vid Malmö Högskola samt vårdat sin väl upparbetade kontakt med Deutsch-Schwedische Gesellschaft i Stralsund. En grupp från lokalföreningen har under året besökt vännerna i Stralsund under ett veckoslut.

Lokalföreningen i Göteborg är till medlemsantalet den största och har haft många aktiviteter på programmet under 2006. På ett av medlemsmötena talade fil.dr. Lars Nordström från Oregon om "De nya utvandrarerna", som också är ti-teln på hans bok om den svenska utvand-ringens till USA efter Vietnamkriget. I maj begav man sig på en bussresa till Linnés Råshult och Huseby. I november genomfördes den traditionella Thanks-giving-middagen, varvid Sverigekon-taktstipendiater och amerikanska stipen-diater på Chalmers Tekniska Högskola deltog tillsammans med de övriga 50 gästerna. Förutom dessa medlemsmöten arbetade en grupp med att registrera för-eningens fotografier och några andra medlemmar har för forskningsprojektet Göteborgs-Emigranten intervjuat emi-granter som återvänt till Sverige. I början på året utgick ett stipendium till en per-son som utan lön undervisade i svenska bland svensk-argentinare i Oberá i Mi-siones. Lokalföreningen var också under en dag värdar för en tysk grupp svensk-studerande från Flensburg.

*

Dessa glimtar bör ha givit en ganska re-presentativ bild av vad som förekommit under verksamhetsåret. Från Dicksonsgatans horisont får man ett intryck av att det har varit både innehållsrikt och fram-gångsrikt. Intrycket bygger framför allt på de mängder med tackbrev som ständigt strömmar in från olika håll där föreningen haft en möjlighet att göra en insats, men också på objektiva kursvär-deringar och liknande. Ett lyckosamt re-sultat vilar på flera grundläggande förut-sättningar, framför allt tillräckligt med ekonomiska medel och engagerade med-lemmar men också i hög grad gott samar-bete med olika andra instanser. Fören-ingen har under året varit begåvade med dessa tillgångar och överstyrelsen fram-för sitt varma tack till alla som bidragit.

Göteborg i februari 2007

Bo Ralph
ordförande

Lars Björkman
generalsekreterare

Carl von Linné 300 år

Ett gossebarn föddes i Råshults komministergård, Stenbrohults socken i centrala Småland den 13 maj 1707 (som egentligen motsvarar den 23 maj; Sverige gick först 1753 över från gamla till nya stilen, alltså från den julianska till den gregorianska tideräkningen). I år firas trehundraårsminnet av hans födelse inte bara i Sverige utan överallt i världen. Varför denna stora uppmärksamhet?

Carl von Linné är väl, kanske tillsammans med Alfred Nobel, den svensk vars namn är bekant för de flesta människor på klotet. Han har blivit känd som den som införde nya system för växt- och djurrikerna och en ny metod att ge växter och djur vetenskapliga namn. Han skrev en serie reseberättelser på en stilistiskt nydanande svenska. Han sände ut lärjungar på äventyrliga resor till avlägsna exotiska länder. Han korresponderade med flera hundra forskare i Sverige och utomlands. Han klassificerade och beskrev alla växter och djur som dåtiden kände till. Han var en man med stor charm och förmåga att övertyga men också stingslig, lättstött och pendlande mellan självuppskattning och bitterhet. En fascinerande person med andra ord.

En hektiskt verksam ungdomstid

Den unge Carl, som bar faderns efternamn Linnæus, började studera vid Växjö läroverk. Undervisning i teologi, latin och grekiska dominerade, men han fann naturvetenskapen intressantare. Med ett medelmåttigt studieresultat men med ett gott rekommendationsbrev kom han som 20-åring till Lund för att studera vid universitetet. Från föräldrahemmet hade han fått med sig pappa Nils intresse för växter och trädgårdsodling. I stort sett fanns bara två möjligheter för en begåvad yngling att göra karriär: som präst eller som läkare. Med sitt stora naturintresse fann han den medicinska banan mest lockande; i läkarutbildningen ingick botaniken som en väsentlig del, eftersom flertalet läkemedel hämtades från växtriket.

I Lund stannade Linnæus bara ett år men hann bli så pass bekant med Skånes växter, djur och mineral att han kunde förteckna det han sett i handskrivna rapporter på latin. De gavs inte ut i tryck förrän i slutet av 1800-talet. Däremot fann han medicinundervisningen alltför torftig och reste i slutet av sommaren 1728 till Uppsala. Undervisningen var inte mycket bättre där just vid den tiden. De två medicinprofessorerna var åldrade och föga aktiva, och Linnæus fick i stor utsträckning lita till självstudier. Hans lycka gjordes emellertid, både ekonomiskt och statusmässigt, när den ene av

Carl von Linné. Oljemålning av Jean Haagen, kopia efter original av Johan Henrik Scheffel, 1739 © KVA.

professorerna, Olof Rudbeck den yngre, uppmärksammade hans kunskaper och gav honom uppdraget att som demonstrator undervisa i växtkunskap i botaniska trädgården.

Åren 1729 till 1731 lade Linnæus grunden till den tankebyggnad som några få år senare skulle göra honom erkänd som nydanande botanist. Vi känner ett antal handskrivna arbeten från de här åren. En skrift om ståndarnas och pistillernas roll som blomväxternas könsorgan bär titeln *Præcludia Sponsaliorum Plantarum* (Förspel till blommornas bröllop). Andra utgör förteckningar över växtfynd från Småland, från Skåne och en hel serie från Uppland. Inget av manuskripten publicerades under hans livstid. De gavs ut först kring sekelskiftet 1900 med vetenskapshistoriska kommentarer. Det spännande är att han ställer upp de olika växtlistorna enligt fyra skilda metoder: tre äldre system, som byggde på diverse stam-, blom- och fruktegenskaper, och ett nyutvecklade av Linnæus själv, baserat på växternas fortplantningsorgan. Manuskriptet är daterat den 29 juli 1730. Det är veterligen första gången hans berömda sexualsystem förekommer på ett papper som bevarats till vår tid. Den nyblivne tjugotreåringen delade in växterna i listan med ledning av ståndarnas antal och arrangemang i tjugo klasser. Att inte bara djur utan också växter har könlig fortplantning och att växternas könsorgan är ståndare och pistiller var inte alldeles nytt. Det hade naturvetenskapsläraren i Växjö redan lärt Linnæus. Att använda blommornas egenskaper för klassificering var ju inte heller någon nyhet. Men att strikt använda just ståndarna som grund för indelning i klasser var en innovation som med en gång skulle göra det möjligt att praktiskt hantera växter-

nas mångfald och sortera dem på ett överskådligt sätt. Linnæus, som gärna uttryckte sig med drastiska ord och vändningar både på svenska och latin, tillämpade långt gående paralleller till mänskligt liv i terminologin. Han inledde med att (i en litet gammaldags översättning till svenska) dela in "blomstrens biläger" i "offentliga" (=fanerogamer) och "dolda" (=kryptogamer). Inom de förra använde han termer som "ensängar", "tvåsängar", "likställdhet", "underordning", "släktskap", "äktenskap" och "äktenskapsbrott" för olika klasser och grupper av klasser.

Under det kommande året förbättrade Linnæus sitt sexualsystem stegvis. I den sista versionen av *Hortus Uplandicus* från våren-sommaren 1731 (fortfarande en handskrift som fick vänta på sin tryckning i mer än 150 år!) har klasserna nått det slutliga antalet tjugofyra.

Av bevarade brev och manuskript kan man tydligt se att Linnæus under de här åren i Uppsala bars upp av en stormande livskänsla och en (befogad!) tilltro till sin egen kreativitet. Svackor i sinnestämningen förekom dock av och till. Upprepade försök att få manuskripten tryckta misslyckades. Bitterhet, misräkning och perioder av improduktivitet växlade med höggradig optimism och oerhörd produktivitet, då liksom under återstoden av hans liv. Han tog upp andra mer lyckosamma utmaningar. En sådan var att göra en resa till Lappland, den gången ett strapatsrikt, ja till och med riskabelt företag. Han lyckades få ekonomiskt stöd från Vetenskaps societeten i Uppsala och genomförde resan, mestadels till häst, under fem månader 1732.

Linnea borealis. Foto: Arne Strid, Prefekt för Göteborgs Botaniska Trädgård.

Han samlade växter och andra naturalier och gjorde sorgfälliga anteckningar av en kvalitet som skulle göra honom värd beteckningen vår förste etnograf. Redan då, vid tjugofem års ålder, visade han alltså lejonklon. Fortfarande blev inget av anteckningarna tryckt då.

Nästa tre resor ledde till Dalarna, en under vintern 1733/34, en under sommaren 1734, en under vintern 1734/35. Den mellersta och längre av dem bekostades av länets landshövding. Då reste Linnæus inte ensam utan hade med sig en grupp studenter, där var och en hade egna bestämda uppgifter. Åter uteblev publicering av anteckningarna. Så mycket mer positivt resultat gav besöket hos doktor Moræus i Falun. Där fanns dottern Sara Lisa, tycke uppstod, och vid den tredje dalaressan bestämde de båda unga sig för ett liv tillsammans. Fadern ställde ett villkor: Linnæus skulle bli doktor i medicin inom tre år, annars skulle dottern vara fri att gifta sig med någon annan.

På väg mot världsrykte

Våren 1735 reste Linnæus till Harderwijk i Holland. Vid den tiden borde en svensk ta sin doktorsgrad i medicin utomlands, till exempel just i Holland, där flera svenskar före honom studerat. Med sig hade han en bunt av sina dittills opublicerade manuskript. Ett av dem var avsett som doktorsavhandling och handlade om orsaken till malaria. Linnæus föreslog att sjukdomen kunde framkallas av att lerpartiklar kom in i kroppen och täppte till blodkärlen, en till och med den tidens mått mätt obegävad hypotes. Men han blev godkänd, och redan inom en vecka efter sin ankomst hade han sin doktorsgrad. En tryggad utkomst i Sverige var inom räckhåll. Skulle han återvända till fästmon omgående? Nej, i Holland fanns framstående vetenskapsmän och dessutom förmögna mecenater, som var beredda att låta publicera de i stort sett färdigskrivna manuskripten och ge författaren avlönade uppdrag. Hade flödet av skrivalster dämats upp under flera år gick nu proppen ur med besked, och en strid ström av publikationer forsade fram. Minnestecknaren Thore Magnus Fries har räknat till ungefär 1900 trycksidor enbart i verk med tryckåret 1737!

Innan året 1735 var till ända hade den skrift kommit ut som skulle bli en plattform att bygga ett världsrykte på: första upplagan av *Systema naturæ*. På endast elva sidor (men i jätteformat!) presenterade han i tabellform sin nya, i stora delar omstörtande klassificering av växtriket (givetvis enligt sexualsystemet), djurriket och mineralriket. I klassen Fyrfotadjur tar han upp första ordningen Människoliknande, som innehåller *Homo* (människa) och *Simia* (apa). Det är 136

Från Lapplandsresan. Foto: Sören Hallgren © Linnémuseet – Carl von Linnés hem 1743–1778.

år före Darwins bok om människans härkomst; än i dag finns i vissa reaktionära kretsar ett motstånd mot att placera in oss själva bland de andra djuren. Ytterligare tolv upplagor gavs ut under hans livstid, fortlöpande utvidgade och förbättrade av Linnæus själv.

Bankiren och direktören George Clifford hade satsat en stor del av sin anseliga förmögenhet på en privat botanisk trädgård i Hartekamp mellan Leiden och Harlem. Han imponerades av den tjugotåttåårige svenskens kunskaper och anställde honom som föreståndare för trädgården. Linnæus fick också uppdraget att skriva texten till en rikt illustrerad bok om trädgårdens växtmaterial; resultatet blev praktverket *Hortus Cliffortianus*. Bland de många andra tryckalstren från tiden i Holland kan nämnas *Flora lapponica*, som bygger på material från lapplandsresan. Här framgår för första gången i tryck att Linnæus såg växten linnea som "sin blomma".

Etablerad i Sverige

Det skulle dröja till midsommartid 1738 innan Linnæus åter trampade svensk mark. Efter att ha rest till Falun och förlovat sig öppnade han läkarpraktik i Stockholm. Som ung och okänd hade han svårt i början att dra till sig patienter,

men efterhand fick han rykte om sig att vara skicklig. Sommaren 1739 var han en av stiftarna till Vetenskapsakademien och blev dess förste preses. Samma år gifte sig de unga två. Två år senare blev han professor i medicin i Uppsala, en befattning som också innefattade botanik. Han utövade sedan knappast läkaryrket men undervisade i medicinska ämnen och skrev ett antal skrifter, ibland av ett tämligen kuriöst innehåll betraktat i ljuset av dagens vetande. Hans muntliga framställningskonst uppskattades av studenterna; katederföreläsningarna lockade många fler åhörare än de som läste medicin, och fältföreläsningarna, *herbationes*, i terrängen runt Uppsala var högt älskade.

På höjden av skaparkraft

Trots att undervisning och administration var betungande för en professor då liksom nu hann Linnæus ägna tid och kraft åt en förunderligt rik skapande verksamhet. Tre somrar tillbringade han på studieresor inom landet: 1741 till Öland och Gotland, 1746 till Västergötland och Bohuslän, 1749 till Skåne. I tidens merkantilistiskt präglade ekonomiska politik ingick ett livligt intresse för att landet skulle kunna försörja sig självt med varor av alla slag. Linnæus hade riksdagens uppdrag att söka råvaror och produktionsmöjligheter i de landskap han besökte. Han fattade uppdraget i mycket vid mening och fyllde sina dagböcker med skarpögda iakttagelser av mer eller mindre allt som kom i hans väg. Redigerade i bokform är hans *Öländska och Gothländska Resa* 1745, *Västgötha-Resa* 1747 och *Skånska Resa* 1751 guldgruvor för den som vill läsa om geologi, natur, växt- och djurvärld, folkliv, ekonomi och mycket annat. Förutom att de har värde som dokument är de läsvärda för språkbehandlingens skull; Linnæus svenska prosa förtjänar att uppskattas i sin egen rätt.

Vidare gav Linnæus ut en serie nya verk inom systematiken. *Flora suecica* kom 1745 och *Fauna suecica* 1746; de förtecknar och beskriver svenska växter och djur. *Philosophia botanica* från 1751 ger hans syn på hur botanisten bör arbeta: en logiskt utarbetad terminologi läggs fast för beskrivning av växter i alla deras delar. Här finns också ett första ofullständigt förslag till en ny klassificering, helt olik den man får genom sexualsystemet. Linnæus såg själv detta som ett konstlat system och ville skapa ett "naturligt", men nådde inte ända fram. Grupperna i *Philosophia* är till stor del identiska med eller snarlika de växtfamiljer vi är vana vid i dag (fast Linnæus kallade dem ordningar och aldrig använde termen familj). Ett problem brottades

han med länge utan att komma tillrätta med det. Han var varmt religiös och ansåg att det finns så många arter som det skapades olika former i begynnelsen. Men hur gick detta ihop med den variation och de mellanformer man faktiskt iakttar i naturen? Mötet med en växt som uppenbart var en gulsporre, men med missbildade blommor, oroade honom särskilt. Enligt sexualsystemet hamnade detta avvikande exemplar i en annan klass än sina artfränder. Linnæus spekulerade i om kanske nya arter ändå kunde uppkomma i naturen genom korsning? Efter att först ha låtit beskriva den avvikande gulsporgen i detalj ångrade han sig senare och försökte tona ner fyndets betydelse.

Och så var det år 1753 dags för monumentalverket *Species plantarum*, där 1098 växtsläkten med 5900 arter tas upp. Kanske allra mest grundläggande för vetenskapen är att här introduceras det tvåledade sätt att namnge växter och djur som fortfarande är i bruk. För första gången får varje art konsekvent ett släktnamn och ett artepitet. Vitsippan heter exempelvis *Anemone nemorosa*, gulspipan i samma släkte *Anemone ranunculoides*. Motsvarande reform för djurens del genomfördes i tionde upplagan av *Systema naturæ* 1758. Dessförinnan hade växt- och djurarterna namngetts med beskrivande fraser, ofta olika hos olika författare, något som var klumpigt och ideligen ledde till förvirring.

Apostlar och andra lärjungar

Många kom till Uppsala för att träffa Linnæus och studera för honom. Bland lärjungarna valde han under årens lopp ut sjutton, som han efterhand sände ut till olika delar av världen för att samla växter och djur som han – utan att själv någon mer gång lämna landet – kunde beskriva och klassificera. Av dessa, som han kallade sina apostlar, dog sju utomlands, varav en förtvivlad för egen hand, och en återvände sjuk och dog snart efter hemkomsten. Det var mycket riskabelt att färdas i exotiska länder. Utbytet av resorna varierade i hög grad; några apostlar kom hem i stort sett tomhänta, medan andra var så mycket mer lyckosamma. Några av de senare var Daniel Solander, som deltog i James Cooks första världsomsegling, Andreas Sparrman, som besökte Kina och Sydafrika och deltog i Cooks andra världsomsegling, Pehr Kalm, som reste i Nordamerika, och Carl Peter Thunberg, som besökte Sydafrika, Java och Japan.

På höjdpunkten och därefter

Kulmen av produktivitet hade nog nåtts med *Species plantarum* 1753, väl egentligen snarare en kvantitativ än en kvalitativ

Philosophia Botanica. Bild: Åbo Akademiens bibliotek; Hereditas culturalis.

prestation. Därefter klingade både den andliga och den kroppsliga spänsten av. De publikationer som kom ut var mest nytulgåvor och förbättringar av redan skrivet material. Svängningarna i sinnesstämning, som har nämnts tidigare, fortsatte. Under många år samlade han anteckningar under rubriken *Nemesis divina*, där han skildrar begångna oförrätter och ogärningar som senare följs av gudomlig hämnd.

Både i Sverige och utomlands hyllades Linnæus vältaligt, även om kritik också fanns. Han adlades 1757 som Carl von Linné. Trots denna uppskattning måste han ha känt ett starkt behov att själv skapa en ännu mer positiv bild inför omvärlden. I några självbiografiska texter, som trycktes postumt, framställer han sig i närmast groteskt formulerad dager. Driften som följde honom genom livet att sortera och klassificera fick honom att vid ett tillfälle göra en militär rangrulla över botanister. Överst återfinns Linné själv som general, och sedan följer hans botanistkolleger neråt i rang; allra lägst har han placerat en botanist som han blivit hårt kritiserad av och som han ringaktade.

De sista fyra åren blev dystra. Ett par hjärninfarkter invalidiserade honom till både kropp och själ. Döden befriade honom ur förnedringen den 10 januari 1778.

Flera år tidigare hade han på förhand utsett sonen Carl von Linné den yngre till sin efterträdare. Carl junior hann inte uträtta särskilt mycket före sin död 1783. Då tog den framstående lärjungen Thunberg vid.

Familjen Linné fick ont om pengar och salubjöd herbarium, bibliotek, manu-

skript, brev och andra samlingar. Allt köptes av en engelsk privatperson, materialet skeppades ur landet, och efter köparens död fördes det hela över till Linnæan Society. Var det harmligt att samlingarna inte blev kvar i Sverige? Förmodligen var det bäst som skedde. I hemlandet fanns knappast resurser att bevara dem på ett tillfredsställande sätt, medan de vårdats mönstergillt i England. Det vetenskapliga värdet är så stort att forskare som behöver studera materialet får göra det på platsen, där det förvaras i bombsäkra underjordiska skyddsrum i centrala London.

Trehundraårsjubileet 2007

I Sverige och i utlandet uppmärksammas minnet av Linnés födelse med en mängd arrangemang. Ett bra sätt att få reda på vad som finns att tillägna sig är att söka på nätet. Adressen www.linne2007.se leder till en svenskspråkig hemsida, www.linnaeus.se till en engelskspråkig. Båda har också många länkar till annan information.

Skildringen ovan baseras, förutom på Linnés egna skrifter, främst på O. Almborn, *Carl von Linné*, Svensk bot. tidskr. 72:241–257 1978; Th. M. Fries: *Linné*, 2 bd, Stockholm 1903; B. Jonsell: *Linnaeus's views on plant classification and evolution*, Bot. Notiser 131:523–530 1978; E. Malmeström: *Linnæi väg till vetenskaplig klarhet*, Malmö 1960; E. Malmeström: *Carl von Linné*, Stockholm 1964.

Gunnar Weimarck
Professor emeritus och
prefekt för Göteborgs botaniska
trädgård 1983–2000.

Om nyttan av att läsa biografier, barnböcker och translingvistiska spegeltexter i EU-ropa

Vad innebär det att kunna ett språk?

Det finns många kriterier av förståelse och produktion – från den enkla avläsningen av ett skriftspråkssystem, ett begynnande ordförråd, till att läsa och förstå, skriva i olika situationer, tala korrekt, begripa olika talade varianter av dialektal eller sociolektal art, kunna de kommunikativa koderna, ha metakunskap om strukturer och böjningsmönster. Och allt detta på olika nivåer, från att kunna hantera enkla vardagssituationer till att behärska ett språk som en välutbildad infödd.

Som svensk student på 60-talet har man mött ganska många västerländska skolspråk och behärskningen brukar vara i fallande längder engelska-tyska-franska. De fyra årens latin hjälper en att läsa FASS, tolka latinska citat i engelska deckare eller som social positionsmarkering dra en vers av Horatius, den grekiska kunskapen är rudimentära minnesrader ur Odysseéns sjätte sång – och nostalgiminnet av att man faktiskt en gång kunnat läsa hela Sokrates försvarstal, och lite Sappho och lite Alkibiades och den dubbelspråkiga varianten av Nya testamentet.

Men jag har hittat en ny nisch som öppnar andra språkliga världar, i gränslandet till de språk jag ”kan”, en utvidgning av de germanska, romanska, även slaviska språkfamiljerna: italienska, spanska, holländska, isländska, serbokroatiska.

Jag läser biografier. På alla möjliga språk jag inte kan.

Det är en utmärkt språkträning, och erbjuder en massa genvägar. De handlar om personer och skeenden man är bekant med, de berättas i allmänhet i kronologisk ordning, det finns en livshistoria och en röst. Språket är inte formmässigt avancerat, det finns en direkthet i tilltalet. Ibland är enkelheten accentuerad genom att texten är översatt, och därmed har den inte en originaltexts dubbeltydighet, ordlekfullhet, kulturella självklara konnotationer.

Det började som ett medvetet språkbad – inför föreläsningsresor till Tyskland klämde jag en roman eller Der Spiegel eller ett par tjocka dagstidningar för att uppdatera tonfall och konstruktioner. När jag kände att franskan var totalrostig i brist på träning så läste jag en Simenondeckare om kommissarie Maigret.

På nån flygplatsbokhandel började jag för några år sen bläddra i biografier på andra europeiska språk – visst är det märkligt hur svårt det är att hitta böcker

på andra språk i en bokhandel i Sverige – och detta omfattar även nordisk litteratur! – och fann plötsligt en språkligt utmanande genre.

Det går alltså alldeles utmärkt att ta till sig huvuddragen i en bok på ett språk man inte ”kan”, dvs. inte skulle kunna producera en mening på, inte har örat inställt inför, inte kan redogöra för ett böjningsparadigm inom.

Jag har sålunda med stor behållning nu senast läst – långsamt; det är också ett ovanligt läsbeteende och en plötslig bonus – en stor och vacker bok om Drottning Margrethe på Isländska och en tegelsten på serbokroatiska om Vladimir Velebit, partisangeneral, juridikprofessor, ambassadör, FN-tjänsteman, om hans liv med och i och för det stycke Balkan som tills för inte så länge sen hette Jugoslavien.

Hör här så lätt det är – detta är en isländsk beskrivning av Margarethes första framträdande som drottning: ”Margrét er í síðum svörtum kjól sem minnur forsætisráðherrann á ’íslenskan frúarkjól’. Hún ber fílaorðuna og einn skartgrip, litla nælu með rúbinskeifu, sem faðir hennar gaf henni árið 1953/.../”.

Eller beskrivningen på serbokroatiska, om när den skotske diplomaten Fitzroy Maclean, förebilden till James Bond, med hjälp av fallskärm tog sig till Titos partisaner på uppdrag av Churchill och mottogs av Vladimir Velebit: ”Fitzroy Maclean iskocio je iz aviona 15. septembra 1943. godine kod Mrkonjić Grada. Velebit ga je dočekaó i pozdravio u ime vrhovnog komandanta NOVJ /.../”.

Det finns en annan språklig genväg också – svenska barnböcker översatta till andra språk. Det känns malligt att lätt

som en plätt kunna läsa en bok med första kapitlet ur Pippi Långstrump – lika välkänt som nånsin upptakten till Gösta Berlings saga eller Strindbergs panorama över Stockholm från trädgården på Mosebacke i Röda rummet.

Den här spanskan är väl fullt begriplig?

”En los confines de una pequeña ciudad sueca había un huerto exuberante, y en él una casita de campo. En esta casita vivía Pippi Calzaslargas, una niña de nueve años que estaba completamente sola en el mundo.”

Till och med turkiska fungerar, nåja, nästan: ”O küçük, küçükük kasabanin kiyilarında bir yerde, bakimsizlikten dökülen bir bahçe, bahcenin icinde de köhne bir ev vardı ve bu evde Pippi Uzuncorap adında bir kız cocugu oturuyordu.”

Och apropos inledningar – vad sägs om den här Lagerlöfska upptakten: ”Finalmente, ecco che il pastore è salito sul pulpito”

Och en tredje väg: dubbelspråkiga texter är en växande genre – ofta i form av barnböcker eller diktsamlingar. Facit finns genast och ungefärligheten blir inte så vildsint. Här några vackra rader av Alda Simon, ur ”Mot exilen”:

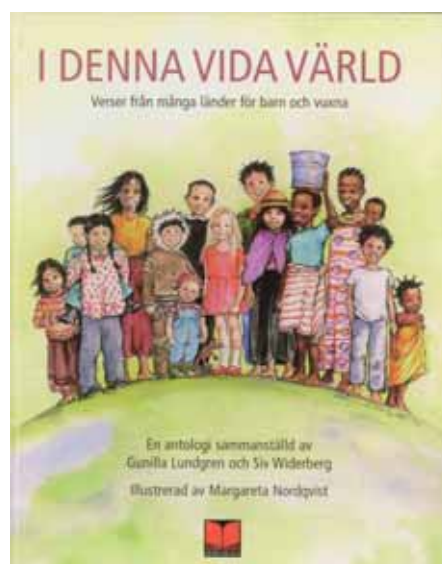
Quiero llevar mi cielo
Sus estrellas
El mar dentro de mis ojos.
Las gaviotas de mi costa /.../

Min himmel vill jag ta med mig
dess stjärnor
havet med i mina ögon.
Fiskmåsarerna från min kust. /.../

En Bok för alla har givit ut en fantastisk antologi: I denna vida värld, med ”verser från många länder för barn och vuxna”, med dubbelspråkiga texter från albanska och amharinja till xhosa och yi – ett måste för alla flerspråkiga skolor.

Visst är det häftigt?

Ulla Berglindh

En ny sonett av Gustaf Fröding?

1891 gav Gustaf Fröding ut sin första diktsamling *Gitarr och dragharmonika*. På den tiden brukade Fröding besöka Frimuralogens restaurang i Karlstad. Där träffade han en servitris som hette Olivia (Vivi) Petersson. Han vann hennes vänskap och fick tröst i hennes sällskap. Det ledde till ett frieri. Emellertid tackade Vivi nej till detta därför att det ansågs att Fröding var för osäker och vacklande. Otröstlig lämnade Fröding Karlstad och senare under året fick Vivi en kopia av hans senaste diktsamling *Nya dikter*. Diktsamlingen hade skickats från Norge där Fröding tillbringade några månader på ett nervhem i Lillehammer.

Senare under året gifte sig Vivi med en perukmakare, Magnus Rickman, men kontakten mellan Vivi och Gustaf bibehölls genom att Fröding skickade sina dikter till henne och hon skickade brev och hälsningar till honom.

Precis som Fröding led Vivi av depression och ängslan och 1908, två år före Fröding själv dog, begick hon självmord genom att dränka sig, i en ålder av bara 38.

Vivi var inspirationen till flera av Frödings dikter, till exempel *Predikaren*, *Flickan i ögat*, *Det borde varit stjärnor* och *Fylgia*.

*

2004 återfanns en gammal gästbok från Vivis hem, där gäster skrivit dikter. En av dikterna var *När dagen gryr*. Handstilsexperter på Lunds Universitet har jämfört handstilen i den här dikten med Gustaf Frödings handstil och tror att dikten kan vara en hittills okänd dikt av honom.

Dikten är odaterad men undertecknad med L—e och därefter vad det ser ut som G—t. Gustaf Fröding brukade underteckna med sitt namn som "Gust." i stället för "Gustaf" och Vivi brukade kalla honom för "Lille Hans" vilket kan betyda att med "L—e G—t" menas "Lille Gust".

*

Det har sagts att den här sonetten är ganska amatörmässig när man jämför den med Frödings andra sonetter och inte visar hans suveräna förmåga att behärska och behandla olika versformer även om den är mycket kompetent ur meter- och rimsynpunkt.

Emellertid är det här inte en giltig jämförelse. *När dagen gryr* skulle ha skrivits mellan 1891 och 1894 under tiden han umgicks med Vivi och kan mycket väl ha varit en dikt som skrevs i hast i en gästbok, utan någon tanke på utgivning. Resultatet är i alla fall och sannolikt

långt bättre än den haltande vers som många av oss skulle ha skrivit vid ett sådant tillfälle.

Om dikten är Frödings eller inte kommer vi kanske aldrig att få veta, men alla njuter av ett mysterium och varje författare skulle ha ett sådant.

När dagen gryr

När dagen gryr, och österns sol sig tänder,
Begjutande med purpur berg och dalar
När afton stundar, och från vesterns salar
Mildt dagens stjärna afskedsblicken sänder,

I sorg och glädje, hvarthelst än jag länder,
Ett ord det städse är mitt hjärta talar,
Ett ord, som plågar, men som ock hugsvalar

När hoppet leende sig mot mig vänder,
Att med mitt hjärtas suckar sig förena.
Dock, skulle hoppet ej hos mig förblifva,
Men tviflets töcknar mig med natt omhölja,

Så skall dock intet kunna mig förmäna
Att ständigt längta till din famn,
O, Livia,
Att evigt dig med mina tankar följa.

When day first dawns

When day first dawns and eastern
sunbeams shimmer,
and o'er the hills and valleys spread
its blushes,
when night falls, and the evening
birdsong hushes,
and day-star's farewell, backward glance
grows dimmer,

where e'er I go, be it in joy or sorrow,
one word pervades my inner
contemplation,
one word torments yet gives me
consolation,
when hope invites me in a new
tomorrow,

to join your heart with my heart's softest
sighing.
Though should my fondest hope pass
swift and fleeting
and mists of doubts obscure my true
endeavour,

yet there shall be, O Livia, no denying,
your touch I'll long for while my heart's
still beating,
and all my thoughts will stay with you
forever.

Översättning av Mike McArthur

Mike McArthur
swedishpoetry@hotmail.com or
tel: 0570 – 520 60

STUDERA SVENSKA MED MARIS!

STUDERA SVENSKA MED MARIS!

LÄROBOK I SVENSKA SOM FRÄMMANDE
SPRÅK

MARIA MELIN-BLOMQVIST

är titeln på en lärobok i nybörjar-svenska som under en tid (2001–2002) var utlagd på Riksföreningen Sverigekontakts hemsida. Berättelsen om Maris finns nu att köpa som pocket- eller spiralbunden bok. En cd-skiva med texterna inlästa på rikssvenska är klar och facit till övningarna är på gång. De som är nyfikna på boken kan höra av sig och *skolor i utlandet* kan alternativt välja att köpa in kopieringsrätten till förmånligt pris. De som redan har materialet och vill använda det i framtiden, bör betala en mindre summa för kopieringsrätt och kan beställa cd-skivan som ett nyttigt komplement.

En fortsättningsbok om Maris vänner, upplevelser och resor i Sverige kan också beställas – som kopieringsunderlag eller i bokform. Texterna ger ett rikt och vardagligt ordförråd. Det är möjligt att få smakprov i pdf-fil ur alla mina böcker, även ur en dialogbok (med 70 sidor dialoger) för nybörjare och fortsättare. Vill ni veta mer så gå in på min hemsida: www.livskunskap.net och känn er varmt välkomna att skriva en rad till mig! Enklast via e-post: info@livskunskap.net

Maria Melin-Blomqvist, Parkv. 6,
372 37 Ronneby, Sverige

Samspråk med flerspråkiga familjer

Det finns alltfler barn i Sverige som växer upp i flerspråkiga familjer. Många av dem blir redan tidigt bekanta med olika kulturella miljöer, snappar upp intryck och känner sig hemma i vitt skilda situationer och omgivningar. Här nedan får vi bekanta oss med Selma, som redan som fyraåring är en van resenär mellan kontinenter. Hennes mamma är Samira Hajouji Henniuss, uppvuxen i Marocko och själv flerspråkig sedan barndomen. Hon är verksam som lärare i svenska för utländska studerande vid Mälardalens högskola, Västerås. Hon har också arbetat som tolk i arabiska, franska och ryska på Västmanlands tolkservice och som inskolningslärare i dessa språk vid centrum för tvåspråkighet i Västerås. Både Samira och hennes man Viktor har varit lärare på Riksföreningen Sverigekon-takts sommarkurser i svenska språket.

Pappa kommer från Sverige, mamma från Marocko och jag är från Västerås

”Mamma Samira och pappa Viktor träffades i Minsk i Vitryssland 1995. Mamma kommer från Casablanca i Marocko och pappa är född i Stockholm, men uppvuxen i Skåne och jag heter Selma Henniuss, är fyra år och kommer från Västerås. Jag talar svenska och marockanska. Men jag talar inte mycket marockanska eftersom mina marockanska batterier är slut. De tar slut när jag blir trött. Jag har en sköldpadda i Marocko. Vi ska snart åka dit och mata den.”

Så här skulle nog Selma presentera sig själv.

Ären i Minsk har satt en del spår bl.a. i form av ett eget familjespråk som innehåller en del ord och uttryck på ryska. Redan här kan vi skönja en komplicerande faktor för lilla Selma. Det är alltså inte nog med att hon har svenska och arabiska att tampa med. Hon måste också hantera mammas och pappas ryskkryddade internspråk.

Kanske är det svårt att särskilja Selmas liv med en marockansk mor och en svensk far från det faktum att hennes liv bl.a. präglas av föräldrarnas arbete på högskolan. Båda arbetar med utländska studenter. Arbete och fritid blir ofta ett eftersom arbetet på sätt och vis också är en hobby och hon har ett liv med ryska, spanska, grekiska, finska och japanska människor omkring sig i sitt dagliga liv. Trots att Selma nyss fyllde fyra år har hon redan kommit i kontakt med en

mängd språk och kulturer. Föräldrarna råkar ha den oturen att inte ha några nära släktingar på tio miles avstånd och det innebär att vi ofta måste begagna oss av barnflickor och dessa har hittills varit från Finland, Japan, Kina, Grekland, och Spanien.

Efter en mycket trevlig kväll med goda vänner var en vitrysk väninna på väg nedför trappan och då ropade Selma glatt efter henne: ”Hej då sabaka!” Selma var så glad att hon hade lärt sig ett nytt ord på ryska. Vad Selma nog inte noterade var hur Elena stelnade till något eftersom det Selma ropade var ”Hej då din hund!”

Selmas världsbild

En saga Selma tycker mycket om är Jan Lööfs ”Min morfar är sjörövare” i den möter sagans morfar, en helt alldaglig svensk morfar, sin gamle ärkefiende den arabiske sjörövaren Omar, vars sagoland uppvisar en del likheter med Marocko, åtminstone tycker Selma det. När vi kommer fram till den passus där morfar möter Omar brukar Selma fråga vad hennes egen morfar heter, trots att hon vet svaret: ”Omar”. Det tycker hon är roligt.

Vi brukar vanligen åka ner till Casablanca två gånger om året och Selma bor hos mormor som har ett hus med gott om lekutrymme för barnbarnen. Där brukar Selma träffa sina kusiner, varav en jämnårig också råkar heta Selma. Därför brukar de tala om ”Lilla Selma” (från Casablanca) och ”Svenska Selma” (från Västerås). Selma trivs som fisken i vattnet och längtar inte hem men hon kan vara väldigt oförstående inför det faktum att hon inte omgående kan få köttbullar, en varmkorv eller en julmust. Apropos matvanor, såg Selma en dag traditionellt marockanskt torkat kött och sedan dess är svaret på frågan vad vi ska äta idag Selma: ”gammalt kött med olivolja”.

Att leva med flera kulturer

En fråga, kanske den största för många, är vilken religion ett barn får om mamma är muslim och pappa är kristen. För oss var det naturligt att det måste bli något som Selma själv får ta ställning till framöver. Självklart firar vi de stora högtiderna i båda kulturerna, inte för att vi sitter ner och beslutar detta, utan tvärtom för att vi inte har resonerat kring det. Det är ju bara en självklarhet att Selma vill fira påsk, midsommar och jul som alla andra här i Sverige, och när hon är i Marocko firar hon med samma glädje Eid al fitr, vilket är den avslutande festen i fastemånaden Ramadan. Fastan kommer hon ju inte att behöva ta ställning till än på några år, eftersom barn som växer inte

Selma med sin familj på besök i Minsk.

fastar. Kanske låter det klyschigt, men det är för oss självklart att det här med att ha tillgång till flera kulturer inte skall betyda att behöva välja – och därmed avstå något – utan att det helt enkelt är så att man är berikad. Vi tror att man kan ta del av båda kulturerna utan att behöva avstå från någonting. Namnet Selma t.ex. är ett vanligt namn i Marocko och i Sverige ser vi väl det som ett synnerligen svenskt namn, eller hur? Vi har tyckt att det är en självklarhet att vi skall utrusta Selma med ett namn som inte skall vara ett hinder i någotdera av länderna.

Vi har sedan Selma föddes varit helt inställda på att Selma kommer att bli tvåspråkig men det har visat sig vara svårare än vad vi hade trott. Naturligtvis har vi inte gett upp men har tvingats inse att i nuläget är svenska mer dominant men trots det märker vi att Selmas marockanska ordförråd växer, särskilt efter våra besök i Marocko. Även när vi är i Sverige är det vissa interna ord som oftast är på marockanska: *mamma hbiba* (mammans älskling), *Bslama!* (Hej då!), *khobz* (bröd) är bara några exempel. Selma förhåller sig ganska fritt till språken. Visserligen talar hon svenska med oss båda men så här kan det låta hemma hos oss: ”Varför skrattar du Selma?” ”Bamse ramlade och fick ont i zucken!” ”Zuck” är ordet för rumpa på marockanska. Selma böjer ordet på svenska, och låter sig inte bekymras av den nyskapande behandlingen av sina båda språk.

Samira Hajouji Henniuss
Västerås

Artiklar till denna spalt välkomnas varmt!
Skriv till Samspråk/Leena Huss,
Källarbäcksvägen 13, SE-75752 Uppsala
eller epost: leena@huss.se

Gustaf Nordenskiöld

av Suzanne Ramberg-Becker

Gustaf Nordenskiöld var son till Adolf Erik Nordenskiöld som var världsberömd för bl.a. sin forskningsresa med fartyget Vega genom Nordostpassagen 1878–1880 och hans hustru Anna-Maria f. Mannerheim. Vega dagen firades länge officiellt i Sverige den 24de april. Foto ovan är en kopia från material översatt av S. Becker.

IN MEMORIAM.

Denna artikel publiceras till minne av David Bishop Reynolds, 1934 – 2007.

Vad i hela världen kan en tågstation Mörsil i Jämtland, en insjö i Chile, ett nationalmonument i sydvästra USA, och en författarinna i Durango, Colorado ha gemensamt? Jo, anknytningar till den unge svenske vetenskapsmannen Gustaf Nordenskiöld som levde mellan 1868 och 1895. Nyfiken? Läs då nedan hur detta kommer sig.

I år firas 100-årsjubileum för Mesa Verde National Park utanför Cortez i sydvästra Colorado. Mesa Verde är en av USA:s mest spektakulära nationalparker, inte så mycket för naturskönhetens skull, som visserligen är rival till det bästa, men beroende på de fantastiska klippruiner som finns där. Ruiner efter Anazasi-folket som levde där till omkring 1300 e. Kr. och vars efterlevande är indianerna i Puebloområdet i sydvästra USA – ”the Four Corners Area.”

Innan Gustaf Nordenskiöld kom till Mesa Verde hade en kvinna vid namn Virginia McClurg redan börjat sträva efter att bevara de gamla klippboningarna.

Hon fick så småningom hjälp av *the Federation of Women's Club* och stöd kom från 250 000 kvinnor. Denna organisation grundades 1868 och existerar fortfarande. Mesa Verde blev så nationalmonument 1906.

Gustaf var endast 22 år gammal när han kom till Mesa Verde i juli 1891. Han var redan då en mycket begåvad och välutbildad vetenskapsman. Gustaf var speciellt intresserad av och utbildad i geologi och kemi på Stockholms Universitet. Han samlade också fjärilar och hade en imponerande uppsättning av mineraler. Gustaf hade redan år 1890 gjort en expedition till Spetsbergen för att studera och samla fossiler. Det var antagligen på denna resa Gustaf blev sjuk i tuberkulos, en vanlig åkomma i Sverige på den tiden. Familjen Nordenskiöld hade redan förlorat en yngre syster, Maja, i tuberkulos 1886 och eftersom systemens sjukdom var en enorm tragedi för familjen hölls Gustafs tillstånd hemligt för mamman. Adolf Erik och Gustaf for till Berlin där Gustaf blev behandlad av den berömda läkaren och senare nobelpristagaren Robert Koch.

För att försöka bota sin sjukdom fortsatte Gustaf sina resor ensam med början i februari 1891. Från Tyskland, Italien, och Frankrike kom Gustaf så småningom till New York och sedan på omvägar till Denver, Colorado. I Denver fick Gustaf tips om intressanta ruiner i södra Colorado. Han köpte en tågbiljett tur och retur från Denver och anlände i Mancos, Colorado, strax intill Mesa Verde, den 11 juli 1891.

Returbiljetten använde Gustaf inte förrän mycket senare. Familjen Wetherill,

boskapsuppfödare, cowboys och amatör-”arkeologer”, tog hand om Gustaf, erbjöd honom en bostad, och visade honom runt i området kring Mesa Verde, Mancos Valley och Durango. Den unge vetenskapsmannen från Sverige blev så tagen av de fantastiska ruiner han fann på Mesa Verde att han stannade i flera månader. Pengar fick han från Adolf Erik och från reseskildringar han skickade in till vissa tidskrifter, bl. a. *Ymer*.

Trots att Gustaf inte var utbildad i arkeologi som knappast var en vetenskap i det tidsskedet, var han den förste som utforskade Mesa Verde med vetenskapliga metoder. Gustaf gjorde utförliga ritningar och anteckningar över allt där han arbetade. Han fotograferade flitigt och skickade ett stort antal brev hem. Gustaf samlade också föremål från ruinerna. Ett stort antal lerkärl, stenverktyg, mumier, och skelett m.m. skickades till Sverige i lår efter lår. Trots att intresset för de skatter som fanns på Mesa Verde hade varit minst sagt svalt bland den lokala befolkningen innan Gustaf kom dit gillade många i området inte att föremålen samlades in och skickades utomlands. Detta ledde till inte så lite besvär för Gustaf.

Den 17 september 1891 skickade Gustaf ett telegram till Adolf Erik. Det lød så här ”Much trouble, some expense, no danger. Gustaf.” Gustaf arresterades på begäran av Indianombudet Bartholomew som tydligen hyste personligt agg mot ”Baron” Nordenskiöld. Gustaf hölls arresterad i Strater Hotel i Durango eftersom fängelset var ur funktion just då. Det kostade Gustaf \$1000 i borgen att bli fri och så småningom ordnade allt upp sig

Mesa Verde, Colorado. Foto: Suzanne Becker

eftersom det var mycket delade meningar om huruvida det var olagligt att skicka antikviteter till Sverige. Det hjälpte ju naturligtvis att pappa Adolf Erik hade kontaktat den svenska ambassaden i Washington.

Strater Hotel ser inte mycket annorlunda ut i dag.

Gustaf fortsatte sina äventyr innan han återvände till Sverige genom att besöka Grand Canyon och andra delar av Arizona. Han fick kontakt med Navaho, Moki, Hopi och andra indianstammar och fick uppleva många av deras ritualer.

Mesa Verde Cliff Palace 1891.

Gustaf återvände till Sverige våren 1892 och skrev mycket snart efter sin hemkomst boken *Ruiner af Klippboningar i Mesa Verdes Canon* utgiven av P.A. Norstedt 1893. Boken fick mycket positiv kritik och var ansedd som en av dåtidens bäst illustrerade vetenskapliga verk. Gustaf använde sina egna skisser, ritningar och fotografier. År 1893 gifte sig Gustaf med Anna Rudolfina Smitt, dotter till en av Sveriges då rikaste män, J.V. Smitt, och 1894 föddes deras dotter.

Snart efter dotterns födelse insjuknade Gustaf återigen i tuberkulos och på våren 1895 var han allvarligt sjuk. Gustaf ville återvända till Jämtland över sommaren. Han hade uppehållit sig där när han var yngre, och i Mörsil fanns ett sanatorium dit hans föräldrar och hans hustru förde honom på tåg från Stockholm den 5 juni. På morgonen den 6 juni 1895 när tåget anlände till stationen i Mörsil dog Gustaf Nordenskiöld endast 27 år gammal. Hade han överlevt är det inte otroligt att det funnits ett Nobelpris i hans framtid, så-

dan var hans begåvning. Gustaf ligger begravnen i Vesterlång i Sörmland.

För ungefär 4 år sedan flyttade författarinnan och journalisten Judith Lähde-Reynolds och hennes man forskaren och akademikern David Reynolds till Durango Colorado från New York State. Judith härstammar från Finland och Sverige och fattade omedelbart intresse för Gustaf Nordenskiölds liv och leverne. Hon ville skriva en biografi. Judith och David, hennes medarbetare, har varit i Finland flera gånger och har fått tillgång till dokument i arkiv där liksom i Sverige. Paret Reynolds har också fått kontakt med Gustafs sonson, Olof Arrhenius f. 1921, vetenskapsman, forskare, och professor i oceanografi vid Scripps Institute of Oceanography i San Diego, Californien. Dr. Arrhenius lånade ut mängder av brev och dokument till den kommande boken. Judith och Davids bok kom ut våren 2006 under titeln *Gustaf Nordenskiöld of Mesa Verde*.

Judith och David Reynolds. Foto: Jerry McBride 2004.

Var hör då en sjö i Chile hemma i denna historien? Familjen Nordenskiöld och Nordenskiöld (en av grenarna) består av ett stort antal män och kvinnor som är aktiva inom många vetenskapsgrenar. Erland Nordenskiöld, Gustafs yngre bror, gjorde etnografiska studier i bl. a. Bolivia och Peru. Gustafs kusin Otto Nordenskiöld reste och forskade i samma världsdelen och har fått en sjö i Torres del Paine i Patagonien uppkallad efter sig.

Själv har jag kommit med på ett hörn i denna historien efter som jag, genom en gemensam väninna i Durango Colorado, fick kontakt med Judith Reynolds när

hon behövde en översättare till biografien om Gustaf. Det var otroligt spännande att få tillgång till nästan två hundra brev och dokument skrivna av Gustaf, hans familjemedlemmar och många andra kända personer från slutet av 1800 talet. Det var ett äventyr att översätta dessa dokument som var skrivna på en mycket gammalmodig svenska. Men jag måste berätta att formatet på de skolbetyg vi fick när jag gick i folkskolan på 50-talet var precis lika de som utdelades till Gustaf på 1870-talet.

Till historien hör också att jag genom en SWEA (Swedish Women's Educational Association) i Arizona fick kontakt med en släkting till Gustaf Nordenskiöld. Hon heter Birgitta Nordenskiöld och hon och hennes familj tillbringar en del av året i Arizona. Hennes morfar var Otto Nordenskiöld. Judith Reynolds fick också besök av barnbarn till Gustaf Nordenskiöld för inte så länge sedan. Världen är liten.

I nästan 25 år har jag och min man besökt Durango med omgivningarna vinter som sommar och i maj 2006 flyttade vi äntligen hit. Sydvästra Colorado och södra delen av Klippiga Bergen är underbart vackert.

Läs mer:

Letters of Gustaf Nordenskiöld, Mesa Verde Museum Association
Stones Speak and Waters Sing,
The Life and Works of Gustaf Nordenskiöld av Olof W. Arrhenius,
The Story of Mesa Verde National Park, Mesa Verde Museum Association,
Webbsida till Mesa Verde
<http://www.nps.gov/meve/>

Suzanne Ramberg-Becker kommer från Helsingborg, är medlem i SWEA Denver och f.d. ordförande i SWEA Arizona.

Skultuna – 400 år

Vi bad Skultunas VD, Viktor Blomqvist, berätta om det gamla kända mässingsbruket och några av dess produkter inför jubileumsåret.

Karl IX kunde år 1607 förverkliga sina planer på ett svenskt mässingsbruk. Den man som konungen sände ut för att finna en lämplig plats för ett mässingsbruk hade hittat det optimala läget i Västmanland. Närheten till Svartån för vattenkraft och till Falu Koppargruva var avgörande. Platsens namn var Skultuna. Idag ligger bruket fortfarande kvar i dalgången utmed Svartån precis som när det grundades 1607 och fyller därmed 400 år under 2007.

Skultuna har tidvis varit pionjärer inom den svenska formgivningen och 1896 anställdes Carl Hjalmar Norrström. Under hans tid fick Skultuna flera utmärkelser bland annat för bästa design vid världsutställningen i Paris år 1900 med en magnifik dopfunt som idag finns i Skultunas museum. Silversmeden Pierre Forsell var aktiv under 1950-, 60- och 70-talen. Med sin strama eleganta formgivning blev Forsell stilbildande för den spirande svenska formgivningen på Skultuna. Under 1970- och 80-talen samarbetade Skultuna med Sigvard Bernadotte.

Idag, då formgivning står i fokus, fortsätter vi vår snart 400-åriga tradition att tillverka vackra och funktionella föremål av hög kvalitet i samarbete med spännande formgivare ur den svenska och internationella designereliten som Thomas Sandell och Olof Kolte, och fler samarbeten är på väg...

På samma sätt som vi skapat och bevarat dagens historia, vill vi skapa morgondagens historia genom våra för varje tid formstarka produkter, gjorda i en kvalitet som i princip är outslitlig och därmed miljövänlig som få andra – Skultuna är ett företag för alla tider!

Några exempel på Skultunas produkter

Ljuskrona

Gelbgjutarmästare Bror Johansson skapade denna ljuskrona för fem ljus. Förebilden var 1700-talets kyrkkronor i rokokostil och ljuskronan går i samma stil med sina kurvor och spröt.

Jubileumsserien

Speciellt för Skultunas 400-årsjubileum togs en jubileumsljusstake fram tillsammans med antikexperten Peder Lamm i stram gustaviansk stil. Ljusstaken skapades utifrån äldre modeller i Skultunas museum med gustavianska kolonnljusstakar från 1700- och 1800-talen som förebild. De finns med tre olika mellandelar, mässing, blått kristallglas och Blybergsporfy (den senare är limiterad till 100 par som kostar 24 000 kr per par i butik).

Design Olof Kolte

Olof Kolte är formgivare och lärare på designskolan vid Lunds Universitet. Hans formspråk är en blandning av vackra former, funktionalitet och en tanke på ett evighetsanvändande. Därmed är mässingen ett perfekt material för Olofs design då den är lätt att forma och samtidigt är så gott som outslitlig. Olof Kolte har gjort tre föremål för Skultuna, Ljushållare 2001, klockan Ring my Bell 2002 och Skål 2005.

Sverigeskålen – design Michael Kurpátow

Sverigeskålen från 1998 kombinerar två klassiska Svenska material i mässing och kristallglas och bildar tillsammans en vacker enhet. Formen är stramt skandinavisk och ger ett tidlöst intryck. För

varje såld Sverigeskål går 10 kronor till Kronprinsessan Victorias fond. Hittills har vi samlat in över 100 000 kronor till fonden.

Barbara serien – design Thomas Sandell

Namnet Barbara kommer av formen på serien som med sin kurvatur lånat drag från Barbapappa. Flasköppnaren är från 2004 och ljushållaren från 2006. Designern och arkitekten Thomas Sandell är Sveriges kanske mest kända formgivare och står bakom många uppmärksammade arbeten. För sitt arbete har Thomas Sandell genom åren mottagit ett antal designutmärkelser och han har arbetat för många av de största internationella designföretagen.

Smycken & Accessorier

Skultunas klassiska manschettknappar med den skyddade, stängda kungakronan som också finns i Skultunas logotyp och som Skultuna har rätt att använda på grund av det kungliga arvet från Karl IX. Det är samma kungakrona som har stämplat in i produkter från Skultuna sedan mitten av 1800-talet. Skultunas klassiska smycken har blivit mycket uppskattade i den rådande retrotrenden och har nyligen tagits fram i en rad nya former som även de lånat sina drag från Skultunas insignier såsom kronan och skyddsängeln.

Lappstugan

Året är 1852. Den 27 maj kommer samnen Ol Jansson och hans hustru Kristina till byn Forsmark på väg upp till sitt sameviste i Gardfjällsskogen. De har varit nere i vinterlandet, närmare kusten, med sina renar. (Forsmark ligger i Storumans kommun i landskapet Lappland.)

Kristina är höggravid och grannarna vill att hon och mannen ska stanna kvar i byn. Men de vill hem till sitt viste och sin kåta. De får båtskjuts över Umeälven och fortsätter upp genom skogslandet, där det fortfarande ligger snö kvar i sänkor och dit inte vårsolen nått. Halvvägs till vistet är de tvungna att stanna. På en risbädd under en stor gran och intill en värmande stockeld föder Kristina två pojkar, som får namnen Nils respektive Johannes. Hon tar nödtorftigt hand om de nyfödda och sig själv, och säger till sin man: "Men nu har jag väl i alla fall gjort mig förtjänt av en kopp starkt kaffe"!

Platsen för födelsen heter än i dag "Ol-Jans myra".

Johannes dör året därpå, i juli när som-

maren är som vackrast. Nils växer upp och blir en duktig renskötare, jägare och fiskare. Han träffar sameflickan Anna-Maja, f 1841, som blir hans hustru. Hon är läskunnig, arbetsam och väl förtrogen med praktiska sysslor och tillsammans delar de arbetsuppgifterna med renskötelse och fisketurer. De tar över vistet med sin kåta, sin stabbur (1) och jordkällare efter Nils föräldrar.

När professor Zetterstedt (2) reste genom Umeå lappmarker sommaren 1832 besökte han denna plats. Där bodde då två samefamiljer.

Nils och Anna-Majas renhjord minskar av olika anledningar, så de skaffar sig en ko och några getter för att klara sin försörjning. De uppför en enkel ladugård och den gamla jordkällaren används som förvaringsplats för mjölk, smör och ost samt fisk. År 1890 timrar de sig en stuga, som redan tidigt och fortfarande kallas för Lappstugan.

Deras två barn, Anders f 1882 och Maria f 1887, dör redan som unga. Anders när han är 15 år och Maria endast 4 månader.

När våren kommer är det ofta brist på foder åt djuren. Då brukar de gå med kon och getterna på den nattgamla skaren, tidigt på morgonen till södra sidan av fjället. Där är snön bortinad och gräs och örter växer som i en drivbänk under den branta fjällväggen. Strax intill har de timrat en lada. Där bor det strävsamma paret under värnätterna tillsammans med sina djur. Som extra foder ger de djuren bark från rönn, "rönnskav".

Platsen, där fortfarande några mult-

nande stockar är kvar, kallas för "Anna-Majas lada".

På söndagarna läser Anna-Maja söndagens text ur postillan och sjunger för Nils sin älsklingspsalm, vars tema är förlåtelse.

År 1916, i januari, dör Nils och Anna-Maja, som då är 75 år, flyttar strax efteråt till sin hemby, Ullisjaur. Grannarna i Forsmark som ofta hälsar på henne, undrar hur hon skall ta sig därifrån, när det är vinter och djup snö. Hennes svar är att det är inga problem, eftersom det är "unalanne", dvs medlut ner till byn.

Lappstugan restaureras under 1950-talet av Länsstyrelsen i Västerbotten. Genom åren har gästnätterna i Lappstugan blivit många för samer, ripjägare och fiskare. Även dagens turister finner vägen dit, såväl sommar som vinter. Den öppna spisen och skorstenen av skiffersten är utbytt mot en kamin med brandsäkert rökrör av gjutjärn. Men fortfarande har stugan kvar sin hemkänsla på sin fridfulla plats i Gardfjällsskogen.

Stabbur – visthusbod på stolpe, för att hindra vilda djur att komma åt matvarorna.

Johan Wilhelm Zetterstedt, 1785–1874, professor i botanik vid Lunds universitet – Resa genom Umeå lappmarker i Västerbottens Län.

Källor: Haide Lirell-Holmfridsson – Byar och gårdar inom gamla Stensele kommun 1702–1899.

Einar Ringlöf: Minnesanteckningar

Umnäs december 2006
Stig Anderback

Se mer av Västergötland!

Svensk historia och växlande, vacker natur utmärker Västergötland. Mitt i Ätrاندalen mellan städerna Ulricehamn och Falköping finns min gård Vaddåkra.

Jag vill ge så många som möjligt chansen att uppleva en svensk sommarvistelse i ett fint gammalt hus omgivet av trädgård, skog och åkrar. Därför upplåter jag "Stora huset" för gäster från midsommar till in i september varje sommar. I huset finns två dubbelrum och ett enkelrum samt två extra bäddar varav en på nedre våningen. Fyra sällskapsrum finns det i

huset och ett stort moderniserat lantkök. I köket finns allt som behövs för en bekväm mathållning såsom kyl/frys, tvätt- och diskmaskin m m. Övernattning kostar 100 kronor per bädd och natt. Sängkläder ingår men jag debiterar en tvättkostnad på 50 kronor vid avresa.

Vaddåkra kommer man till med bil via riksväg 146 till Humla. Lokalbuss går mellan Falköping och Ulricehamn och stannar i Humla. Till Falköping kommer man med tåg och till Ulricehamn går det långfärdsbuss. På gården finns två cyklar att låna för den som vill bese omgivningen på det sättet. Runt Vaddåkra finns flera historiska utflyktsmål – Torpa stenhus, Ekornavallen (stenålderslämning) och gamla kyrkor som Husaby och Dalum. I trakten finns också moderna textilfabriker t ex i Gällstad där det finns fabriksförsäljning för den som är road av att handla.

På Vaddåkra har min släkt bott alltsedan 1600-talet. Husen är fyllda av minnen inte minst från de personer som bott på gården. Julvisan "Tomtarnas Julnatt" – tip, tap, tip, tap – skrev min farfar och tomtarna kollade maten rara på köksbordet i Stora huset. Ja, det finns mycket att se och höra när man bor på Vaddåkra.

Kom och hälsa på i sommar och upplev Sverige som det var och som det är idag.

Flera uppgifter om Vaddåkra finns på hemsidan www.vaddakra.se. Välkomna till mitt paradiset i Västergötland.

Kristina Smedberg
Döbelngatan 43, 113 52 Stockholm
46 (0)8 673 63 99 eller 46 (0)321 310 34

Västerviksutställningen

– Historien är viktig i globaliseringens tid var en lärdom som Estlands chargé d'affaires Siiri Köningsberg gav oss, som den 20 januari sökt oss till Västervik för att delta i invigningen av utställningen ”Behövs vårt svenska språk – om kultur och identitet”.

Det var den livaktiga lokalföreningen i Västervik, som mitt i vintern anordnat en högtintressant utställning. Från lokalföreningen i Göteborg kom arton personer som med en viss tvekan trotsade småländska högländet en vecka efter det att stormen Per dragit fram över landet med förödelse i sina spår. Men skickliga förare klarade även hemresans snöstorm.

Lars-Göran Johansson visar på föremål kring Sverigekontakts emigrantforskning.

Utställningen var resultatet av ett samarbete mellan Västerviks museum och Sverigekontakt. Lätt försenade, beroende på att bortemot dubbelt så många som beräknat hade kommit, kunde museets ordförande Hans Ellervik, kommunalrådet Harald Hjalmarsson och föreningens lokala ordförande hälsa välkommen.

Ordföranden i Sverigekontakt, professor Bo Ralph, invigde utställningen. Han återkom senare under eftermiddagen med en föreläsning om ”Vår stämma i världen – svenskt språk och svensk kultur i ett internationellt perspektiv”.

– Den stora folkökningen under 1800-talet ledde till en mycket stor utvandring av svenskar i sina bästa år, sade han. Många såg dem som svikare eftersom de behövdes här. Göteborgaren Wilhelm Lundström, Riksföreningen Sverigekontakts grundare, ville i stället se dem som ambassadörer för Sverige. Genom Sveriges tidiga folkskola kunde svenska arbetare själva läsa de instruktioner som följde med de nya maskinerna. Detta var ett av de viktigaste skälen till Sveriges snabba utveckling.

Men vi är – till skillnad från andra folk – inte så intresserade av vårt eget språk. Vi är dåliga på att utnyttja tolkhjälpen i EU och tänker inte på att man aldrig är bättre på ett främmande språk än på sitt eget. Och svenska är inget litet språk. Vi kan göra oss förstådda i Norge, Danmark, Island och Finland. Överallt i världen finns det folk som talar svenska. Vi ligger på mellan 25-30:e plats av världens ca 7000 språk. I Estland stiger intresset för svenska språket. Vi ska komma ihåg att vår syn på världen ges genom språket, slutade ledamoten i Svenska akademien.

Intressanta föredrag avlöste varandra under hela eftermiddagen. Från Åland talade rektor Gyrid Högman om svenskans unika ställning på Åland, där alla stolt håller fast vid svenskan trots att man politiskt är sammanlänkad med Finland. Historikern Jörgen Hedman talade dels om Runö i Rigabukten, den mest isolerade av de svenska öarna, dels om Dagö vars bönder lurades iväg av Katarina den stora för att odla upp de från turkarna erövrade områdena vid floden Dnjepr nära Svarta Havet. Trots många strapatser finns Gammalsvenskbyn kvar än idag.

Anders Hjemdahl presenterade sitt och Camilla Anderssons projekt Den andra stranden, som han skrev om i förra numret av tidningen. Professorn i kulturgeografi Göran Hoppe berättade att Nuckö grundats av vikingar redan på 800-talet och att Rågö befolkades på 1200-talet av svenskar, finländare, ålänningar och ölänningar.

Mellan föreläsningarna underhöll rågöbornas danslag med traditionella folkdanser. Ett mycket uppskattat inslag stod Sophia Joons för. Hon kommer egentligen från Borås som tredje generationens invandrare från Estland. 1989, då Estland blev fritt, började hon intressera sig för sitt gamla hemland, lärde sig estniska och flyttade till Estland, där hon gifte sig och blev kvar. Hon sjöng gamla svenska visor och koraler, inte minst en som började: Ri,ri,ri hästa,Ra, ra, ra prästa , dvs Rida ranka som egentligen utspelar sig på Varbergs fästning på 1300-talet. Underliga är kulturens vägar!

Ina Nordquist

Västerviks lokalförening ordnar resa till Estland 17–20 augusti 2007

Resan går på fredagen med buss från Västervik via Tallinks färja Viktoria från Stockholm till Tallinn. På lördag tar bussen oss till Nuckö och trakterna däromkring, vi kommer till Bergsby där vi skall bo på Roosta semesterby. På söndag åker vi till Haapsalu och ser den imponerande stationsbyggnaden som byggdes för ett besök av tsaren. Åter mot Tallinn och vår båt Romantika. Vi äter à la carte ombord. Båten anländer Stockholm på måndag kl. 10:00 och bussen fortsätter till Västervik med ankomst ca kl. 15:00.

Pris kr. 2.890:- per person vilket inkl. bussresa, båtresa, övernattnings i 2 bäddshytter insides, övernattnings 1 natt i 2 bäddsrum i stugor med plats för 2–6 personer, 3 frukost, 3 middagar.

Anmälan till: UKNA Busstrafik, tel. 0493-500 21

Västerviks lokalförening ordnar resa till Ukraina, 25–31 oktober

Program:

25 oktober: Flyg Stockholm – Budapest – Kiev

26 oktober: Dagen ägnas åt Kiev med besök i Petjerskaja Lavra (grottklostret) och Sofiakatedralen där Olof Skötkonungs dotter Ingegerd ligger begravd vid sin make Jaroslav.

27 oktober: Bussresa till Gammalsvenskby där inkvartering sker i familjer.

28 oktober: kl. 10 Gudstjänst i Tyska kyrkan. Kl. 14 Nattvardsgudstjänst i ortodoxa kyrkan (gamla svenska kyrkan).

29 – 30 oktober: Gammalsvenskby.

31 oktober: Buss till Odessa varifrån flyget går via Budapest till Stockholm

Pris:

9 500 kr. Anmälan till Tage Brolin Tel. 0512 – 533 40 eller 070 – 328 13 33 eller till Karl-Erik Tysk Tel. 0290 – 377 50

Svenska kyrkan i Hamburg – 100 år

Festligheter från 30 maj till 3 juni 2007

Den svenska Gustaf-Adolfskyrkan i Hamburg firar i år 100-årsjubileum. Kyrkan är församling inte bara för svenskar i Hamburg, utan även för svenskar i Bremen, Niedersachsen, Schleswig-Holstein och Mecklenburg-Vorpommern.

Gustaf-Adolfskyrkan har ett omfattande socialt engagemang. Kyrkan inbjuder varje vecka till olika evenemang som filmkvällar, au-pair- och studentträffar, allmän rådgivning, pysselgrupper, förälder- och barngrupper, läsecirkel, kör-sång och mycket mera.

Varje söndag är alla välkomna på gudstjänst klockan 11.00.

Hembakade svenska läckerheter erbjuds i cafeet. (Öppettider: söndag-torsdag 16–21 och lördag 16–20).

Program:

Onsdagen den 30 maj börjar firandet i församlingens lokaler med *vernissage* av *Freddy Magnus* och *Madeleine Kjaer-Walker*. Samtidigt öppnas en *fotoutställning över kyrkans 100 år*.

Torsdagen den 31 maj blir det en *församlingsafton* med *Per Harling*, pastor, kompositör och författare till sångboken "Hela världen sjunger". Kyrkans kör sjunger tillsammans med församlingen.

Fredagen den 1 juni kommer Skandinaviska skolans barn att uppträda.

Lördagen den 2 juni kl 14.00 kommer jubileumsfirandets höjdpunkt, en festgudstjänst i St: Michaeliskyrkan med musik och sång **lördagen den 2 juni kl 14:00**, där biskop Lennart Koskinen predikar. För musiken svarar bl.a kören, Erik Westbergs musikensemble från Piteå, organist är Mats Ericsson, Stockholm. Även operasångerskan och professor på Hamburgs musikhögskola, Elisabeth Bengtson-Opitz framträder. Den svenska ambassadören i Berlin, *Ruth Jacoby* och den nye generalkonsuln i Hamburg, *Bengt Lundborg* kommer att delta. Från Hansestadt Hamburg kommer bl.a.

Dr. Schön, Senatskanzlei, tillsammans med talrika svenska och tyska gäster.

Söndagen den 3 juni avslutas högtidligheterna med **festhögmässa i Gustaf-Adolfskyrkan** med biskop Lennart Koskinens deltagande och sång av kören.

Pastor: Sten Salomonsson, Ordförande i kyrkorådet: Kristina Ekelund

För förfrågningar eller intervjuönskiingar står *Kristina Ekelund* och *Sten Salomonsson* till förfogande.

Svenska Kyrkan i Hamburg
Dietmar-Koel-Str. 36
20459 Hamburg
Tel: 040 - 040 - 31 31 05
mer information:
www.svenskakyrkanhamburg.de

NY HEMSIDA FÖR S:T MIKAEL I TALLINN

En ny och mycket informativ hemsida för Svenska S:t Mikael's församling i Tallinn kan bli till glädje för alla som planerar en resa till Estland. För den som endast är intresserad av att få veta mera om församlingens utveckling under de senaste åren är en genomläsning av materialet också rekommenderad. Viktiga historiska tillbakablickar beträffande estlands-svenskarnas historia finns också att tillgå och även beskrivningar av de många olika lokala svenskbygderna runt omkring Tallinn. Naturligtvis finns det framförallt information om hur S:t Mikael fungerar dagligdags, vilka utbud som finns, och hur man kan få kontakt med församlingen på www.stmikael.ee.

Skulle det vara svårt att komma in på den nya e-post adressen, rekommenderar jag en omväg via Sverigeeesternas Portal, www.rel.ee.

D. Holm

Senaste nytt från Stockholms lokal-förening

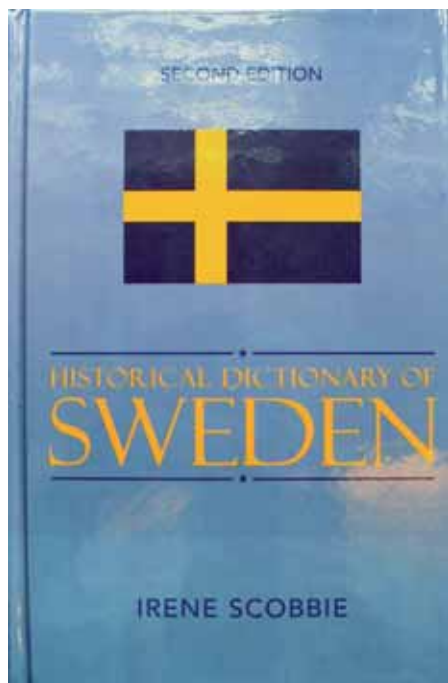
Som traditionen bjuder anordnades en Julfest för våra medlemmar i början på december, då vi hade nöjet att ha som gäst f. kyrkoherden i Svenska församlingen i Paris, Lars Palmgren med hustru. Lars har tjänstgjort på flera utav SKUT:s utlandskyrkor och kunde därför med stor insikt berätta om "Svenska kyrkan: sjömanskyrka, turistkyrka och kolonikyrka utomlands". Själva rubriken återspeglar den utveckling som skett under de senaste åren för att samordna Svenska kyrkans närvaro på utländska orter under en enda kyrklig myndighet. Svenskarnas rörlighet och ofta långvariga vistelser utomlands samt sjömannens ändrade arbetsvillkor har krävt nytänkande för att möta nya förhållanden. Lars berättade livfullt om de olika kraven som detta betyder för prästernas sätt att arbeta. Det blir ett sätt att möta sjöfarande med sina numera rätt korta "strandhugg" och ett annat att arbeta bland turister, som trodde att de lämnade sina bekymmer i hemorten och ett tredje sätt att tjänstgöra som församlingspräst i en etablerad storstadsförsamling, som t.ex. Paris. Det blev ett uppskattat kåseri vi fick höra från "Lasse präst", som han brukade kallas på fältet, och en fördjupad insikt i utlandspräster-nas vardagsliv.

En glad överraskning för kvällen blev ett besök av Anders Hjemdahl, som informerade om bakgrunden till tillkomsten av forskningsprojektet "Den andra stranden – Estlands okända svenskbygder". I förra nummret av Sverigekontakt redogjordes ingående om detta. Anders skänkte alla närvarande en "julklapp" i form av en kopia av den utmärkta kartan över Estlands svenskbygder. Till kartans tillkomst hade Riksföreningen bidragit med ekonomisk hjälp.

Till sist kan nämnas att styrelsen överväger att ordna en resa till Riga i början av september. Det skulle i så fall ske med en Tallinks-färja från frihamnen i Stockholm och med en två natters övernattning i Riga. En svensktalande guide ordnas för att hjälpa oss upptäcka sevärdheter i Riga med omnejd där även svenska minnen ingår i bilden. Den som eventuellt är intresserad av att följa med kan anmäla intresset, som inte är bindande, till vår sekreterare, Lars Sköld, Solstigen 13, 142 52 Skogås.

David Holm

Historical Dictionary of Sweden

Så har då andra upplagan av rubricerade bok av Irene Scobbie utkommit. Den ingår i serien Historical Dictionaries of Europe som nr 48 och är publicerad av Scarecrow Press, USA. För utgivandet har Riksföreningen Sverigekontakts lokalförening i Göteborg bidragit med medel för resor mm. Boken omfattar 317 sidor och inleds med en kronologi från 12000 f.Kr. till 2005 och en kort historik. Lexikonet innehåller korta och rappa artiklar om personer, föreningar, institutioner, orter, företag, företeelser mm och urvalet av uppslagsord är väl avvägt mellan historiska och nutida händelser. Boken avslutas med en omfattande Sverige-bibliografi.

Författaren Irene Scobbie är utbildad i de tyska och skandinaviska språken och hon har tjänstgjort i tre år hos Sveriges kulturattaché i London innan hon studerade svensk litteratur vid Londons universitet. Hon har undervisat i svenska i Cambridge, Aberdeen och Edinburgh och hon har i hög grad bidragit till att sprida kunskap om det svenska språket och kulturen. Scobbie har skrivit en rad tidskriftsartiklar och arbeten om svensk litteratur och kultur. 1985 fick hon Nordstjärneorden som erkänsla för sina insatser.

Lexikonet kan köpas genom Sverigekontakt till rabatterat pris 99 \$ + porto.

Per Clemensson

Sverigekontakts Romresa i september

Årets medlemsresa går alltså till den eviga staden. Vi har komponerat resan både för dem som aldrig har varit i Rom och för dem som besökt staden och vill återse de vackra platserna och byggnaderna och få intressanta kommentarer om deras historia.

Resan går med SAS söndagen den 23 september från Göteborg kl. 6.45, från Stockholm 6.20 och från Köpenhamn varifrån vi alla åker kl. 8.30. Vi kommer fram till Fiumicino kl. 11 där bussen tar oss till vårt trevliga 3-stjärniga Hotel San Giusto vid Piazza Bologna. Efter incheckning äter vi lunch på hotellet innan vi åker till området kring Spanska trappan för en inledande promenad i centrum. De som vill kan sedan återvända med bussen till hotellet för middag i närheten medan andra kanske vill slå sig ner på något ställe vid Spanska trappan.

På måndag hämtar bussen kl. 9 för en tur med arkitekturprofessorerna Gunilla och Hans Bjur, då vi skall se utsikten från Pza Quirinale, Lateranen (Scala Santa), S. Maria Maggiore, Colloseum, Caracallas termer, Aventinen (utsikt över Trastevere). Lunch intar vi framför magnifika Pantheon, som vi sedan beser. Därefter går vi till Piazza Navona, Campo dei Fiore och Piazza Farnese och avslutar med besök i S:a Birgittaklostret.

På tisdagen vandrar vi i antikens Rom, guidade av antikvetaren Simon Malmberg och ser Palatinen och Forum Romanum, varefter arkitekterna Bjur visar Capitolium, där vi också äter lunch. Eftermiddagen är öppen men kl. 19 tar oss bussen från hotellet till S:t Lukasgården, där kyrkoherdeparet Alf och Ewa Lindh tar emot över en bit mat och samtal om livet i Rom.

På onsdagen åker vi med Gunilla och

Hans Bjur till andra sidan Tibern, där vi ser staden uppifrån Gianicolo och ägnar resten av förmiddagen åt Petersplatsen och Peterskyrkan. Lunchen äter vi vid Vatikanens paradgata Via della Conciliazione. Eftermiddagen är öppen för egna önskningar. De som vill kan t.ex. besöka närbelägna Vatikanmuseet och Sixtinska kapellet.

Hela torsdagen ägnar vi åt att följa i Gustav VI:s fotspår i Etrurien. Vi guidas då av Svenska Institutets föreståndare Barbro Santillo Frizell. Färden går först till museet i Viterbo där vi får se den nya utställningen om Gustav VI:s utgrävningar. Sedan åker vi till lantliga Civitella Cesi för lunch, varefter vi ser på etruskiska San Giovenale som grävts ut med kunglig medverkan. Vi återkommer till hotellet kl. 18.30.

På fredagen får vi en visning av det Svenska Institutet för Klassiska Studier. Därefter går vi genom Borgheseparken till Galleria Borghese, där vi visas de fantastiska konstskatterna. Resten av dagen tillbringas efter eget behag – kanske shopping innan avresan.

Kl. 9.30 på lördagen den 29 september tar oss bussen till Fiumicino och vi återkommer till Köpenhamn kl. 14.35, till Stockholm kl. 17.15 och till Göteborg kl. 17.45. Priset för resan från Göteborg/Stockholm är 15 500 kr. och från Köpenhamn 15 200 kr. i delat dubbelrum (enkelrumstillägg 2 400 kr.) och då ingår allt som beskrivits ovan. Vi vill påminna om att det blir en del promenader till fots genom de trånga gränderna och på antika områden där bussen inte kan eller får köra.

Ci vidiamo!

Lars Björkman

Anmälan till Romresan

Namn:

Adress:

Postadress: Tel:

E-postadress:

Önskar enkelrum: Önskar dela rum med:

Reser från Stockholm Göteborg Köpenhamn (Ringa in ditt val)

Särskilda önskemål vad gäller mat:

Betala inte nu. Vi kommer att ta kontakt med alla om detta och om övrigt gällande resan.

The Swedish School i Virginia och Svensklärarkonferensen i Philadelphia

Vi har nedan saxat ur den redogörelse som Margareta Storm, rektor för the Swedish School i Virginia och hennes kolleger Christina T. Lazdins, Agneta Bendsjö Schipper och Margaretha Bull skickat oss från 2006 års svensklärarkonferens i USA.

The Swedish School – Svenska skolan utanför Washington, D.C. är den största vuxenskolan i USA med 80 vuxna elever som kommer varje lördagsförmiddag för att lära eller uppehålla sin svenska. Vi undervisar både nybörjare och avancerade elever. Många har redan akademiska examina och läser språket av personliga skäl.

Skolan grundades 1971 och organiserades informellt sedan 1991 hyr vi klassrum i en High School i Virginia, en förort utanför Washington. Vi är en "non-profit organization" vilket gör att vi åtnjuter skattefrihet och kan söka och mottaga donationer från olika organisationer. Vi är självständiga och får inga anslag från Sverige. Vi är därför mycket tacksamma för bidraget från Riksföreningen Sverigekontakt som hjälpte oss att vara med på den årliga Svensklärarkonferensen i Philadelphia som Svenska Institutet (SI) ordnade i samråd med Svenska generalkonsulatet i New York den 26 – 28 oktober 2006.

Här nedan följer några axplock från de mycket intressanta föreläsningarna.

Erland Ringborg, med bakgrund bl.a. som generaldirektör för Skolöverstyrelsen, utbildningsråd i Paris, generaldirektör för Svenska Institutet (SI) och nu utredare i Regeringskansliet, informerade om utredningen om svenskundervisningen i utlandet. Då svenskundervisningen idag verkar hotad beslöt att göra en utredning om den undervisning som pågår i utlandet och det stöd som ges och hur detta bör utvecklas i framtiden.

Han talade om vikten av ekonomiskt stöd för språkets spridning och att man måste skapa dialog och förhandla med universiteten i olika länder. Alla universitet som undervisar i svenska ska få stöd i någon form.

Förutom universiteten utomlands nämnde Ringborg också att "alla" som bedriver svenskundervisning ska stödjas. Man prioriterar Östeuropa, Nordamerika och Australien. Vilka som skall stödjas bör baseras på följande faktorer:

1.Ortens betydelse för hur väl den befämjar Sverige.

Lärarna från the Swedish School i Virginia på svensklärarkonferens i Philadelphia.

2. Verksamhetens allmänna kvalitet.
3. Bred akademisk bas med avancerade studier och forskning.

Erland Ringborg talade också för att de svenska lektorernas ställning och villkor borde stärkas på olika sätt. Han ansåg vidare att ett rådgivningsnätverk borde skapas via webben.

Eva Jernström talade om webbresurser och andra nyheter från SI.

Under webbadressen www.si.se finns en adressförteckning och en lista för utlåning av material som kan användas av alla.

SI erbjuder svenskundervisning med terminsstipendier för studenter som vill lära sig svenska. De får tillbringa ett år på en folkhögskola och ta en allmän kurs på gymnasienivå. www.studyinsweden.se har information om stipendier.

Det senaste året har mycket kraft och energi lagts ned på EU projektet Linguanet. Det är ett samarbetsprojekt för lärare och vuxenstuderande i europeiska språk och resultatet är en mycket väl genomtänkt webbsajt. Man kan bland annat testa sin språknivå och sin individuella metod att lära sig språk. Här kan man också få tips om studieteknik beroende på vad för inlärningsmetod man har. Webbadressen är www.linguanet-europa.org.

Eva Jernström berättade om ett nylanserat svenskt webbaserat undervisningsstöd för språklärare som nu finns från SI. "Vi undervisar i svenska" <http://svenskwebb.nad.kth.se>

SI har utkommit med en interaktiv nybörjarkurs i svenska på nätet. Kursen innefattar CD-skivor för uttal, en video samt *Första övningsboken i grammatik*. Eleven arbetar aktivt med en lärare genom chats och får därigenom uppmuntran och undervisning. Den innehåller hörförståelse- och läsförståelse-övningar.

Birgitta Lindgren, språkvårdare vid Språkrådet i Stockholm, berättade om den nya svenska språkpolitiken. Vi fick höra att Sveriges riksdag har fastslagit följande 4 mål för den svenska språkpolitiken:

1. Det svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige.
2. Svenskan ska vara ett komplett och samhällsbärande språk.
3. Den officiella svenskan ska vara vårdad, enkel och begriplig.
4. Alla ska ha rätt till ett språk, att utveckla och tillägna sig svenska, att utveckla och använda det egna modersmålet och minoritetsspråket samt att få möjlighet att lära sig ett främmande språk

I Sverige finns det för närvarande fem officiellt erkända minoritetsspråk: Finska vilket är det största, Meänkieli, även kallad tornedalsfinska, Samiska, romani och jiddisch. Dessutom talas nästan 200 ytterligare språk i Sverige.

Läslust?

Som medlem i
Riksföreningen Sverige-
kontakt beställer
du bekvämt dina böcker
via e-postadressen

sverigekontakt@wettergrens.se

Bo bra i utlandet, låna bäst i Sverige.

SEB har lång erfarenhet av att hjälpa utlandssvenskar. Nu har vi nya och förmånliga finansieringserbjudanden för dig. Våra specialister hjälper dig att finna den bästa lösningen – snabbt och enkelt.

Vill du veta mer?

Välkommen att ringa **+46 8 763 64 67**
eller mejla nonresidentprivates@seb.se
Besök oss gärna på www.sebgroup.com

SEB

SVERIGES LEDANDE INTERNATSKOLA

Gymnasie- och grundskoleutbildning åk 7-9. Undervisning på svenska och engelska.
IB-program sedan 25 år med mycket goda resultat.

SIGTUNASKOLAN HUMANISTISKA LÄROVERKET

Telefon: +46-8-592 571 00

www.sshl.se

